

1941 - 1946

ΕΘΝΙΚΟΙ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΑΝΤΙΝΑΛΟΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς ἀνάμνησιν τῆς μακρᾶς καὶ τόσον εὐτυχοῦς ὑπηρεσίας μου ὑπὸ τὸν Ναυτικὸν Διοικητὴν Κερκύρας Ἀντιπλοίαρχον Α. ΣΠΑΝΙΔΗΝ Β. Ν. καὶ εἰς ἔνδειξιν τοῦ μεγάλου μου σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς αὐτόν, ἐξέδωσα τὸ παρόν, τὸ ὁποῖον περιέχει μερικὰς ὁμιλίας του, γενομένας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου.

Τοῦτο ἀποτελεῖ μικρὰν ἀνταπόδοσιν ὀλίγων, ἀντὶ πολλῶν.

Κέρκυρα Ὀκτώβριος 1946

Α. ΒΑΓΕΝΑΣ Πλωτ. Λιμ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΛ. Σ2 Φ13.0025

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΟΥΡΙΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Ἐστὶν ἡμῖν πόλις, Διακόσσαι νῆες πεπληρωμέναι!»

Αὐτὸ ἀποκρίθηκε ψύχραιμα ὁ Θεμιστοκλῆς στὸν Εὐρυβιάδην τὴν ἱστορικὴ ἐκείνη βραδυὰ ποὺ στὸ γυαλὸ τῆς Σαλαμίνας, ἐστήσανε τὸ πολεμικὸ συμβούλιο ποὺ ἔκρινε τὴν τύχη τοῦ Πολιτισμοῦ.

«Δὲν πέφτει λόγος σὲ σὰς τοὺς Ἀθηναίους» τοὺς εἶχανε πῇ ἀσύστολα οἱ Σπαρτιάτες, «γιατὶ ἐσεῖς ἐπαρτήσατε τὸν τόπον σας καὶ πατρίδα δὲν ἔχετε πλειά», καὶ τοὺς ἔδειχναν μάλιστα μὲ κακία ἀλάργα, πέρα πάνου ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, τίς φλόγες καὶ τοὺς καπνοὺς ἀπ' τῇ φωτιά, ποὺ εἶχαν βάλει οἱ Βάρβαροι στὴν Ἀκρόπολὴ τους.

Μὰ οἱ Ἀθηναῖοι γιὰ πατρίδα εἶχαν τὰ καράβια τους. Ἀραγμένα μὲ τῆς πρύμες στὴν ἀμμουδιά, ἦταν γι' αὐτοὺς τὸ καθένα καὶ ἀπὸ μιὰ Κιβωτὸς, ποὺ ἔκλεινε στὸ κουφάρι τῆς τὸ σπόρο τῆς λευτεριάς, τὸ σπόρο ποὺ θὰ φύτευαν οἱ ναῦτες τῆς, σ' ὅποια στερεὰ καὶ νὰ τοὺς ἐρχινε τὸ κύμα τοῦ Κατακλυσμοῦ.

Δυὸ μῖσι χιλιάδες χρόνια ἀργότερα οἱ Βάρβαροι ξαναπάτησαν τὴν Ἀκρόπολη.

Μαντρωμένος μὲ φράγματα στὴν Ἐλευσίνα, ὁ Γέρω - Ἀντρειωμένος τῆς Ἑλλης, ἐξαφνιάστηκε.

Τοῦ ξανάρχονται μὲ μιὰς στὸ νοῦ ἡ δόξες ἡ ἀθάνατες καὶ τὰ βρεχάμενά του ἐσάλεψαν, ἔσπασε τὰ δεσμίματά του, ἐσάλπαρε καὶ ἀγριεμένους ἐχύμηξε καταπέλαγα.

Λένε πῶς τὸ φάντασμα τοῦ Κουντουριώτη, βουβὸ μὲ τῆς περήφανες μουστάκες του, ἔστεκε πίσω ἀπὸ τὸν τιμονιέρη, κι' ἔγινε ἀφαντο ἀφοῦ πειὰ εἶχε διαφεντέψη τὴ γέρικη Ναυαρχίδα του, ἀπὸ τῆς νάρκες, τῆς βόμβες τῶν ἀεροπλάνων καὶ τὴν εἶχε κυβερνήσει, ἴσαμε ὅξω στ' ἀνοιχτὰ τῆς Ὑδρας.

Στὰ ἀνίκητα νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ, ἀνοιξε πάλι ὁ Γέρος μὲ τὴν καρένα του τὸ αὐλάκι τῆς Τιμῆς, καὶ τὸν συνώδεψαν ὅτι ἄλλα καράβια μας εἶχανε ἀπομείνει ἀπὸ τὰ ἀντιτορπιλλικά κι' ἀπὸ τὰ ὑποβρύχια.

Σὰν νάτανε χθές, θυμᾶμαι ἀκόμα τὸν ΚΑΤΣΩΝΗ μὲ κυβερνήτη τὸν Ἀντιπλ. Α. Σπανίδη, νὰ βουτᾷ καὶ νὰ χάνεται στὰ βάθη τῆς θάλασσας τὴν ὥρα ποὺ μᾶς ἐβομβάρδιζαν τὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα.

Δὲν τὸν ξαναείδαμε πειὰ παρὰ στὴν Ἀφρική.

Καὶ τῶρα ἀπὸ τὸ καλλιλόγο στόμα τοῦ ἴδιου Ἀντιπλ. Σπανίδη θὰ σταθοῦμε μὲ κατάνυξη ν' ἀκούσουμε κατ' ἀπὸ τίς ἱερὲς συγκινησεις καὶ τοὺς ἡρωϊσμοὺς αὐτουνοῦ τοῦ πολέμου, ἀπὸ τοὺς νοσταλγικοὺς παλμοὺς τῶν Ὀδυσσειῶν του, ἀπὸ τῆς ἀμάραντες δάφνης τῶν νεκρῶν του, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνείπωτη χαρὰ τοῦ γυρισμοῦ, καὶ θὰ ξαναζήσουμε μερικὲς δραματικὲς στιγμὲς του, προτοῦ κατασταλάξουν καὶ πάρουν τὴ θέση τους ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ξώφυλλα τῆς Ἱστορίας.

Ἀθῆναι 27 Ἰουνίου 1946.

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Θ. ΜΙΧΑΗΛ Πλοίαρχος Νηγὸς

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ

ΤΗΝ 11 ΜΑΪΟΥ 1941

ΕΓΕΝΕΤΟ ΥΠΟ ΑΝΤΙΧΟΥ Α. ΣΤΑΝΙΔΗ Β. Ν. ΕΙΣ ΘΕΑΤΡΟΝ ΡΙΑΛΤΟ
ΚΑΤΟΠΙΝ ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Κυρλαι καὶ Κύριοι,

Πρὶν εἰσέλθω εἰς τὸ θέμα τῆς διαλέξεώς μου, παρακαλῶ τὸν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Μεγάλης Ἐπιτροπῆς Ἑλλήνων Ἀλεξανδρείας, νὰ δεχθῇ τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας, δι' ὅσα ἔπραξεν πρὸς ὀργάνωσιν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς συγκεντρώσεως, καὶ διὰ τοὺς καλοὺς λόγους οὓς εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ ἀπευθύνῃ πρὸ ὀλίγου τόσοι εἰς τὸ Βασιλικὸν Ναυτικόν, ὅσον καὶ εἰς ἐμέ. Ἡ πρόθυμος συνδρομὴ αὐτοῦ, ὡς καὶ ὀλοκλήρου τοῦ Τύπου τῆς Ἀλεξανδρείας, ὑπῆρξε δι' ἐμὲ πολῦτιμος, καὶ δὲν εὐρίσκω λόγους νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου δι' αὐτό. Ὁφείλω δὲ νὰ εἴπω ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, ὅτι ἡ ἐπιθυμία μου νὰ παρουσιασθῶ ἑνώπιον τοῦ Κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων Ἀλεξανδρείας, ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὴ, καὶ τοῦτο μοῦ δίδει μίαν ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν.

Μετὰ συγκινήσεως ἤδη βλέπω ὅλους ὑμᾶς, καὶ ἀφοῦ σὰς ζητήσω συγγνώμην διὰ τὸν κόπον ποῦ ὑπεβλήθητε, νὰ ἔλθετε τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ὁπότε δι' ὀρισμένους λόγους ὑπεχρεώθην νὰ ἀναβάλω τὴν διάλεξίν μου, χωρὶς νὰ κατορθῶσω νὰ σὰς εἰδοποιήσω ἐγκαίρως, θὰ σὰς παρακαλέσω νὰ μὲ ἀκούσετε μὲ τὸ μέτρον τῆς ἐπιεικείας, διότι, πολὺ ἀπέχων ἀπὸ τοῦ νὰ εἶμαι συστηματικὸς ὁμιλητῆς, ἔλαβα τὴν θέσιν αὐτήν, ἀπὸ μίαν διακαῆ ἐπιθυμίαν νὰ ἐπικοινωνήσω μαζύ σας, καὶ διὰ τοὺς λόγους ποῦ θὰ σὰς ἐξηγήσω μετ' ὀλίγον, καὶ ἀποβλέπων εἰς μίαν ἀρχὴν εὐρυτέρας πνευματικῆς συνεργασίας, μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἄλλοι ὁμιληταί, ἱκανώτεροι ἐμοῦ, θὰ μὲ διαδεχθῶν πρὸς συνέχισιν τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν, τόσοι ἀπαραίτηται διὰ τὴν ψυχικὴν ἐνότητα τοῦ ἔθνους μας καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖόν διεξαγόμεν.

Ὡς καὶ μετὰ τινὰ ἐκπληξιν θὰ ἐδέχθητε τὴν εἰδησιν,

ὅτι ἓνας ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ, εἰς μίαν τοιαύτην περίο-
δον, ὅπου εἶναι δύσκολον νὰ διαθέσῃ κανεὶς χρόνον ἔξω τοῦ
κύκλου τῶν καθηκόντων, ἀφίνει πρὸς στιγμὴν τὸ πλοῖόν του
καὶ ἔρχεται νὰ διηγήσῃ ἐνώπιον Κοινοῦ καὶ μάλιστα κατὰ τὸ
ἴδιον πολυπληθεστέρου.

Ἐπιθυμῶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, νὰ σὰς δώσω τὴν δέουσαν ἐ-
ξήγησιν: Ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ εἰρηνικὴ καὶ ἡσυχος ΕΛ-
ΛΑΣ ὑπεχρεώθη ὑπὸ βαρβάρων ἐπιδρομέων, νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα
καὶ νὰ υπεράμυνθῇ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς, σύμπας ὁ Ἑλλη-
νισμὸς τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ὡς ἐν σύνολον, ἐτάχθη εἰς τὴν πρώτην
γραμμὴν πρὸς υπεράσπισιν τῆς κινδυνεύουσας Πατρίδος.

Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Αἰγύπτου, εὐρισκόμενος ἐγγύτερον
τοῦ κέντρου, ἡδυνήθη περισσότερον ἐνεργῶς νὰ παράσῃ τὴν
βοήθειάν του καὶ νὰ ταχθῇ μετὰ τῶν πρώτων ἀγωνιστῶν.
Οὕτω αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἑλληνικὸς λαός,
καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς τοῦ Ἐξωτερικοῦ, εὐρέθησαν ὁ εἰς παραπλεύ-
ρως τοῦ ἄλλου εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα, συμμεριζόμενοι τὰς ὑ-
ποχρεώσεις τοῦ παρόντος πολέμου.

Ὅταν ἀπευθύνομαι συνεπὶς πρὸς ὑμᾶς, ἀπευθύνομαι ὡς
πρὸς συναγωνιστάς, καὶ σκοπός μου εἶναι νὰ συντελέσω εἰς
τὸν συντονισμὸν ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους μας πρὸς
τὸν κοινὸν σκοπόν.

Εἰς παλαιότερους χρόνους, ὁ συντονισμὸς αὐτὸς εἶχε μι-
κροτέραν σημασίαν, ἢ φύσις ὅμως τοῦ σημερινοῦ πολέμου ἔφε-
ρε τὴν συνεργασίαν μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ στρατοῦ, ἀπὸ ἀπόψεως
ἀξίας, εἰς πρωτεύουσαν θέσιν.

Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν ἡ συνεργασία αὐτὴ νὰ ἀποδώ-
σῃ, ἂν σεῖς, οἵτινες ἀποτελεῖτε ζωτικὴν δύναμιν τοῦ ἔθνους,
δὲν ἔλθετε πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς πρὸς σὰς;

Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σὰς μεταδώσωμεν τὴν πεῖράν μας,
νὰ σὰς εἴπωμεν τὰς σκέψεις μας, νὰ σὰς προσδιορίσωμεν τὴν
ἀκριβὲς ζητοῦμεν, καὶ πῶς νομίζομεν, ὅτι ἡ συνεργασία μας
θὰ ἀποβῇ ἐπωφελής, ἂν δὲν ἔλθωμεν διὰ παντὸς τρόπου εἰς
ἐπαφὴν μεθ' ὑμῶν;

Αὐτὸς λοιπὸν εἶνε ὁ λόγος τῆς ἐδῶ παρουσίας μου, καὶ
ἐλπίζω, ὅτι ἔλυσεν τὴν δικαιολογημένην ἀπορίαν σας. Ἦλθον
διὰ νὰ σὰς τονίσω μὲ τὸν ζωηρότερον τρόπον, πόσῃν σημασίαν
δίδομεν σήμερον ἡμεῖς οἱ ὑπεύθυνοι διαχειρισταὶ τῆς ἐθνικῆς
ὕποθέσεως εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων μετὰ
τῶν λοιπῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους, τὰς ὁποίας ἐσυνειθισμένον
νὰ καλῶμεν ἄλλοτε μετόπισθεν, ἐν ᾧ σήμερον ἡ ἐκφρασις αὐ-

τῇ εἶνε ἔξω τῆς πραγματικότητος. Ἦλθον, διότι εἶμαι πεπεισ-
μένος, ὅτι εὐρίσκομαι ἐντὸς κύκλου τῶν καθηκόντων μου, καὶ
δὴ ἐκείνων εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ δοθῇ ἐξ Ἰσου σοβαρὰ ση-
μασία, μὲ τὰ ἄλλα, ἅτινα ἀναλαμβάνομεν ὡς ἐκ τῆς εἰδικῆς
θέσεώς μας εἰς τὸ Ναυτικόν.

Εἶνε τὰ καθήκοντα, ἅτινα μᾶς ἐπιβάλλει ὁ σημερινὸς πό-
λεμος, ὁ κληθεὶς ὀλοκληρωτικὸς, ὁ ὁποῖος ὀρθώνει ὡς ἐπιτα-
κτικὴν ἀνάγκην τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸν συγχρονισμὸν τοῦ ἐ-
σωτερικοῦ μετώπου, εἰς τὰς νέας μεθόδους τοῦ πολέμου.

Ἡ ἐκπαίδευσις αὕτη, παραμεληθεῖσα τελείως κατὰ τὴν
προπολεμικὴν περίοδον, δὲν πρέπει νὰ παραμεληθῇ σήμερον. Εἶ-
ναι ἀφάνταστος ἡ ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται κατὰ τὸν
ἐντελῶς νέον τοῦτον πόλεμον, ὁ στρατιώτης τῆς πρώτης γραμ-
μῆς, ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου, καὶ τὰ κρά-
τη ἅτινα δὲν ἔδωσαν τὴν ἀρμόζουσαν σημασίαν εἰς τοῦτο, ἐ-
πλήρωσαν ἀτυχῶς σκληρὰ τὴν ἀμέλειάν των.

Διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅμως καλλίτερον τὴν ἀνάγκην τῆς
ἐκπαίδευσως ταύτης, πρέπει νὰ ἀναπτύξωμεν κατὰ ποῖον τρό-
πον παρεσκευάσθῃ καὶ ὀργανώθῃ ὁ ὀλοκληρωτικὸς πόλεμος.
Οὕτω, θὰ εὐρωμεν, ποῦ εἶναι τὰ σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει
νὰ προσέξωμεν, ποῖα εἶναι ἡ ἀντίδρασίς μας καὶ ποῖα τὰ καθή-
κοντά μας, ὅπως συνδράμωμεν τὰς ἐνόπλους δυνάμεις, διὰ
μίαν ἐπιτυχὴ ἀντιμετώπισιν τοῦ πολέμου τούτου.

Ὅταν μετὰ τὸ τέλος τοῦ παγκοσμίου πολέμου 1914—18,
ἡ ἀνθρωπότης συντετριμμένη ὕλικῶς, ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς, προ-
σεπάθει νὰ εὕρῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀναρρώσεως, ἐν ἔθνει εἰς τὸ ὁ-
ποῖον ὁ πόλεμος οὗτος εἶχε θέσει αἱματηρὸν τέλος εἰς τὰ κα-
τακτητικὰ του σχέδια, ἤρχισεν ἐντατικῶς ἐργαζόμενον ἀπὸ τῆς
ἐπιούσης τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης, παρασκευάζον κατὰ τρό-
πον ἐπιστημονικόν, ἓνα νέον πόλεμον, εἰς τὸν ὁποῖον, ὅπως ἔ-
λεγον οἱ ἀρχηγοὶ του, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπαναληφθοῦν τὰ σφάλ-
ματα τοῦ προηγθέντος.

Τὰ ἔτη παρήρχοντο, καὶ ὑπὸ μίαν φαινομενικὴν ἡρεμίαν,
ἐκόχλαζεν ὁ ιηκόμενος σίδηρος, διὰ νὰ προπαρασκευασθοῦν
μὲ πᾶσαν μυστικότητα. παντοειδῆ ὅπλα καταστροφῆς, ἐνῶ ἡ
λοιπὴ ἀνθρωπότης δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν πιθανότητα
ἐνὸς νέου πολέμου.

Παραλλήλως μὲ τοὺς μηχανικοὺς, τοὺς ναυπηγούς, καὶ
ἐπιστήμονας τοῦ πολέμου, εἰργάζοντο οἱ φιλόσοφοι, οἱ συγγρα-
φεῖς, οἱ ψυχολόγοι καὶ οἱ πατέρες, διὰ νὰ δώσουν μὲ τὴν σειρὰν
τῶν καὶ νῦν μεγάλων ὀπλῶν, τὰ ὁποῖα θὰ κατηυθύνοντο πρὸς

τὸν ψυχικὸν καὶ ἠθικὸν παράγοντα τοῦ ἀντιπάλου.

Ὁ νέος πόλεμος ἔπρεπε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ ἐπιστημονικὸν ἐργαστήριον, ὡς ἀποτέλεσμα βαθείας μελέτης, οὐ μόνον τῶν ὕλικων ὕπλων ἀλλὰ καὶ τῶν ἠθικῶν τοιούτων, ἔπρεπε νὰ εἶναι πόλεμος ὁλοκληρωτικὸς, δηλαδὴ χρησιμοποίησις τῆς ὁλότητος τῶν ζωτικῶν δυνάμεων, ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ, κινητοποιήσις παντὸς μέσου κατὰ τρόπον ταχὺν καὶ ἀποφασιστικόν, ὑποταγὴ τῆς πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ διανοητικῆς ζωῆς εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ πολέμου καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, ἐντατικὴ προσπάθεια εἰς ὑπεροχὴν ἐμφύχου καὶ ἀψύχου ὕλικου, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς δράσεως, καὶ παραλλήλως, χρησιμοποίησις παντὸς μέσου διὰ τὸν κλινισμόν τοῦ ἠθικοῦ, παράγοντος τοῦ ἀπὸ τῆς προπαγάνδας μέχρι τῆς δολοφονίας, ἀπὸ τῆς κολακείας μέχρι τοῦ ψεύδους, καὶ τῆς ἀπάτης, καὶ ἀπὸ τῆς ὑποούλου φιλίας μέχρι τοῦ ἐγκλήματος. Μὲ ἓνα μόνον σκοπόν: Νὰ ἐμφανισθῇ ὁ πόλεμος αὐτὸς ὡς μία θύελλα, τὴν ὅποιαν ἐξαπολύει οὐχὶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ θεότης, πρὸ τῆς ὁποίας πᾶσα ἀντίστασις εἶναι ματαία, πρὸ τῆς ὁποίας οὐδὲν εἶναι δυνατόν νὰ σταθῇ, καὶ εἰς τὸν ταχὺν καὶ καταστρεπτικὸν κλοιὸν τῆς, οὔτε ἐκκλησίου, οὔτε ἔργα ἀνθρώπων αἰώνια, ἅτινα ἐσεβάσθη ὁ ἀπέραντος χρόνος, εἶναι δυνατόν νὰ διαφύγουν τὴν καταστροφὴν.

Ἐπρεπεν ὁ ἀντίπαλος νὰ πέσῃ εἰς τὴν κατάπληξιν, ἀπὸ αὐτῆς εἰς τὴν φρίκην, εἰς τὸν τρόμον, τὴν ἀπόγνωσιν. Ἐπρεπε νὰ καταπέσῃ τόσον ψυχικῶς, ὥστε νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸ ἀδύνατον τῆς ἀποφυγῆς τοῦ μοιραίου.

Οὕτως ἡ ὑποταγὴ θὰ ἦτο πλήρης καὶ ὁ πανικὸς θὰ μετεδίδετο ἀπὸ ἄνθρωπον εἰς ἄνθρωπον, ἀπὸ ἔθνος εἰς ἔθνος. καὶ ἀπὸ τὴν μίαν ἡπειρον εἰς τὴν ἄλλην.

Ὁ πόλεμος ὅμως ἔπρεπε νὰ μελετηθῇ καὶ δι' ἓν ἕκαστον ἔθνος χωριστά. Δὲν ἔπρεπε κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ κατακτητοῦ, νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ αὐτὰ συστήματα δι' ὅλους. Τὰ ἔθνη διαφέρουν τὸ ἓν τοῦ ἄλλου. Ἐχουν διάφορα χαρακτηριστικά, ἄλλην ψυχουσύνθεσιν, διάφορον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἀντιδρᾶν.

Θὰ ἦτο ἀδύνατον εἰς τὸν περιορισμένον χρόνον μιᾶς διαλέξεως, νὰ σᾶς ἀναπτύξω τί συστήματα ἐφηρμόσθησαν εἰς τὰ ἔθνη. ἅτινα ὑπῆρξαν τὰ θύματα τοῦ παρόντος πολέμου.

Θὰ περιορισθῶ εἰς τὸ σύστημα τοῦ πολέμου, ὅπως ἐφηρμόσθη εἰς Ἑλλάδα, διὰ νὰ σᾶς δώσω ποίαν τινα ἰδέαν ἐπ' αὐτοῦ: Δύο τινὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθοῦν κατὰ τὴν ἐπίθεσιν

ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος: πρῶτον τὸ βαθέως ἐρριζωμένον αἷσθημα τῆς θρησκείας, δεύτερον ἡ ἀνδρεία τοῦ Ἑλληνος πολεμιστοῦ. Πῶς ἐσκέφθη λοιπὸν διὰ τὸ πρῶτον; Ἰδοὺ πῶς: Εἶπε: Θὰ εἰσέλθω κρυφίως τὴν ἡμέραν τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς Παναγίας τῆς Τήνου, τὴν ὅποιαν οἱ Ἕλληνες νομίζουν θαυματουργὸν εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου καὶ θὰ καταστρέψω πλοῖα, ἀνθρώπους, κτίρια, ἐκκλησίας. Θὰ ἀναμείνω τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν διὰ νὰ ἐξαπολύσω τρομερὰν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ λιμένος Πειραιῶς. Θὰ ἀναμείνω νὰ μὲ βοηθήσουν τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως μὲ ἓνα σεισμὸν εἰς τὴν Λάρισσαν, καὶ τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ἐκείνης. καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ἄστεγοι κάτοικοι θὰ στρέφουν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὸ βλέμμα προσευχόμενοι πρὸς τὸν Θεόν, θὰ ἴδωσιν ἀντ' αὐτοῦ τὰ ἀεροπλάνα μου ἐξαπολύοντα βόμβας, διὰ νὰ συμπληρώσουν τὴν καταστροφὴν. Καὶ ἐν μέσῳ τῆς φρίκης αὐτῆς, εἰς τὴν Τήνον, τὸν Πειραιᾶ, τὴν Λάρισσαν, ἐν μέσῳ τῶν πτωμάτων γυναικῶν καὶ παιδιῶν, οἱ Ἕλληνες θὰ σκεφθοῦν: Δὲν ὑπάρχει Θεός. Ὑπάρχει μόνον ἡ δύναμις τῆς βίας. Ἐτοί ἐκεῖνο ποὺ ὁδηγεῖ καὶ δίδει δύναμιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν, θὰ ἐξαφανισθῇ καὶ θὰ τοὺς ὑποτάξωμεν εὐκολώτερον.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ δεύτερον: Ἡ ἀνδρεία τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου. Αὐτὴν πρέπει νὰ τὴν ἀντιμετωπίσωμεν μὲ τάνκς, ἀεροπλάνα, μεγάλα πυροβόλα, μὲ συντριπτικὴν ὑπεροχὴν ὀπλισμοῦ — ἀλλὰ καὶ μὲ κολακείας, μὲ προπαγάνδαν καὶ ὑπουλα μέσα. Θὰ τοὺς εἰπώμεν: Εἴθε γενναῖοι στρατιῶται! Πρῶτην φορὰν ἀντιμετωπίζομεν τοιαύτην ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν. Φθάνει, τὸ καθήκόν σας τὸ ἐξετελέσατε. Παραδοθῆτε τώρα. Ἡμεῖς σᾶς θαυμάζομεν! Δὲν πολεμοῦμεν ἐναντίον σας. Εἴθε ὑπέροχοι μαχηταί! Κι' ἔτσι, διὰ τῆς ὑποούλου αὐτῆς εἰλικρινείας, οἱ Ἕλληνες θὰ κολακευθοῦν καὶ βοηθοῦντος τοῦ σιδήρου θὰ καμφοῦν, θὰ ἀντισταθοῦν ὀλιγώτερον.

Ἐτοί λοιπὸν ἐσχεδιάσθη ὁ πόλεμος αὐτός. Κανὲν ἠθικὸν ἐμπόδιον. Τὰ πάντα ὀφείλουν νὰ ὑποκύψουν πρὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐπιβληθῇ ὁ κατακτητής. Μόνον βία ὑπάρχει καὶ τίποτε πλέον αὐτῆς.

Καὶ ἐγείρεται τώρα φυσικὸν τὸ ἐρώτημα: ἐν μέσῳ τῆς ἀγωνίας αὐτῆς, τοῦ τρομεροῦ ἐφιάλτου, ἐν μέσῳ τῆς καταστροφῆς, ἡ ὁποία ἐπισωρεύεται καθ' ἡμέραν ἀπὸ τὸ σύστημα αὐτὸ τοῦ πολέμου, πῶς ἔσται ἡ ἀντιδράσωμεν,

ἢ ὡς ἀπαντήσωμεν ἐνθὺς ἀμέσως:

Ὅσον τρομερὸν καὶ ἂν φαίνεται τὸ σύστημα τοῦτο τοῦ πο-

λέμου, ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν εἶναι τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἓνα ἐξειλιγμένον πόλεμον, τὸν ὁποῖον διεξάγει ἓνα ἰσχυρὸν ἔθνος, ἐναντίον μιᾶς ἀνθρωπότητος, ἣτις εὐρέθῃ ἀπροετοίματος. Θεωρεῖται ἀντιπολεμικαί, ἀναπτυχθεῖσαι καὶ προπαγανδισθεῖσαι καταλλήλως, ἡλάττωσαν τὴν ἠθικὴν ἀντίστασιν τῶν λαῶν, καὶ τοὺς ἀπεμάκρυναν τῆς πραγματικότητος. Ὁρισμένα ἐπίσης σφάλματα τῶν κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεων, ἀφῆκαν ἀνέτοιμον εἰς πολεμικά ὅπλα τὸ πλεῖστον τῶν σημερινῶν κρατῶν, ἅτινα ὑπέστησαν τὴν ἐπίθεσιν. Τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα ὑπῆρξαν ἡ ἀφορμὴ τῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ κατακτητοῦ. Ὁ ἐχθρὸς μας ἔσχεν ἐπιτυχίας, τὰς ὁποίας οὐδέποτε ἀνέμενε τόσον ταχείας. Ἐξεπλάγη καὶ ὁ ἴδιος, ἀλλὰ δὲν ἔχασε τὴν εὐκαιρίαν, διὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸν θρύλον τοῦ ἀητητήτου.

Σὰς λέγω λοιπόν:

Μὴν πιστεύετε, ὅτι ὁ ἀντίπαλός μας εἶναι ἀήττητος. Ὅπου τὰ μέσα ὑπῆρξαν ἴσα, ἢ, δύναμαι νὰ εἶπω χωρὶς σφάλμα καὶ αἰσθητῶς μικρότερα, ὁ κατακτητὴς ΗΤΤΗΘΗ.

Μὴν πτοεῖσθε ἀπὸ ἐπιτυχίας, τὰς ὁποίας ἐξασφαλίζει μὲ τὴν συντριπτικὴν ὑπεροχὴν μέσων.

Ἐνθυμηθεῖτε τί ἐγένινεν εἰς τὸ Νάρβικ, τὴν τύχην τοῦ «Πκράφ Σπέε», τὴν Δουγκέρκην, τὸ Ταίναρον, τὴν Ἀλβανίαν καὶ τελευταίως τὴν Ἑλλάδα.

Ἐνθυμηθεῖτε τὰς κατ' αστροφάς τὰς ὁποίας ὑπέστη ὅπου συνητήθη μὲ τὴν συμμαχικὴν ἀεροπορίαν. Βεβαίως, ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ὑπεροχὴν μέσων, ἀλλὰ τὴν διαφορὰν ἀσθμαίνουσας μὲν, ἀλλὰ βραδέως καὶ ἀσφαλῶς καλύπτει ἡ ἀγωνιζομένη ἀνθρωπότης.

ΠΙΣΤΙΣ λοιπὸν εἰς τὴν ἠθικὴν ὑπεροχὴν μας καὶ ἐπὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἀγώνος μας. Ἴδου ἓν μέσον ἀντιδράσεως.

Ἄς σταθῶμεν ψυχραῖμοι καὶ τότε θὰ ἴδωμεν, ὅτι δὲν εἶνε τόσον δύσκολον νὰ τὸν ἀντιμετωπίσωμεν. Σκεφθῆτε, ποῖαν ἀπογοήτευσιν θέλει αἰσθανθῇ ὁ ἐχθρὸς, ἐὰν εἰς τὴν προπαγάνδαν τοῦ ἀντιτάξωμεν τὴν ἀκράδαντον πίστιν μας, ἐὰν εἰς κάθε τρομερὰν ἐμφάνισιν τοῦ σὺρῶμεν τὴν λεοντὴν καὶ τὸν ἀποκαλύπτωμεν: θὰ χάσῃ βεβαιωθῆτε, τὰ 50 ο/ο τῆς δυνάμεώς του. Ἐκεῖ περισσότερον παντὸς ἄλλου στηρίζεται εἰς τὸν κλονισμόν μας. Ἄς σταθῶμεν λοιπὸν σταθεροί. Θὰ τὸν ἀποκρούσωμεν. Παραλλήλως ἂς φροντίσωμεν νὰ ἐκπαιδευθῶμεν εἰς τὸ σύστημα τοῦ συγχρόνου πολέμου. Ἄς μελετήσωμεν μετὰ προσοχῆς ποῖα εἶνε τὰ καθήκοντά μας. Θὰ προσπαθῶ μετὰ πᾶσαν συντομίαν νὰ σὰς εἶπω μερικά ἐξ αὐτῶν:

Καθῆκον ἡμῶν εἶνε ἡ ἀντίδρασις διὰ παντὸς μέσου, ὅπερ διαθέτομεν καὶ εἰς οἰανδήποτε θέσιν καὶ ἂν εὐρισκώμεθα. Ἀντίδρασις διὰ τῆς ἀναπτύξεως ἀναλόγου δράσεως μετὰ τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως. Ἀντίδρασις καὶ ὄχι ἀπαθὴς παρακολούθησις τῶν γεγονότων.

Ἐκαστος ἐξ ὑμῶν δεόν νὰ ἀντιληφθῇ καλῶς, ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ μὴ βλάπτῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὠφελῇ.

Μὴν σκεφθεῖτε, ὅτι, ὅ,τι δὲν κάμετε σεῖς, θὰ τὸ κάμουν ἄλλοι. Εἶναι ὀλεθρία ἡ σκέψις αὕτη.

Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτόν, ὅλοι πρέπει νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὸν στίβον. Πὰς μὴ ἐργαζόμενος, καὶ ἀναμιγνυόμενος ἐνεργῶς δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν θέσιν του.

Χωρὶς τὴν συνένωσιν τῶν προσπαθειῶν μας, τίποτε θετικὸν δὲν δύναται νὰ γίνῃ.

Σκεφθῆτε διὰ λογαριασμόν τοῦ συνόλου καὶ ὄχι ὡς ἄτομα, καὶ τότε θὰ διακρίνετε ποῖα εἶναι ἡ καλυτέρα ὁδὸς διὰ τὴν νίκην.

Οἱ δυνατοί, προσπαθήσατε νὰ ἐμψυχώσετε τοὺς ἀδυνάτους. Φανατίσατε ἐκείνους τοὺς ὁποίους, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς σας δύνασθε νὰ ἐπηρεάσετε.

Δώσατε τὸ παράδειγμα τῆς θυσίας. Ἐὰν καμφθῶμεν, ἐὰν διατάσῃμεν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν ἀγῶνα, θὰ χάσωμεν τὰ πάντα. Ὁ κατακτητὴς δὲν σέβεται τίποτα. ΠΡΟ ΠΑΝΤΟΣ ἀντιδράσατε εἰς τὰς διαδόσεις τῆς πέμπτῃς φάλαγγος.

Εἰς τὰς διαδόσεις αὐτὰς στηρίζεται κατὰ μέγαλο μέρος ὁ κατακτητὴς, διὰ νὰ κλονίσῃ τὸ ἠθικόν μας.

Ἀπαγορεύσατε εἰς οἰονδήποτε νὰ σὰς μεταδώσῃ εἴτε καλὰς, εἴτε κακὰς εἰδήσεις. Ἐὰν νομίζετε τὸν ἑαυτὸν σας ἱκανόν, νὰ ἀκούσῃ μετὰ ψυχραιμίας μίαν σκοπίμως μεταδιδομένην διήγησιν, ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ λιποψυχήσουν. Ἄς μὴ γινώμεθα λοιπὸν ὄργανα τοῦ ἐχθροῦ. Μεταδίδοντες κάτι τὸ ὁποῖον ἠκούσαμεν, συνήθως σκεπτόμεθα ὡς ἐξῆς: «Ἐγὼ εἴμαι ἐν τάξει. Δὲν τὸ ἔβγαλα ἐγώ. Τὸ ἄκουσα καὶ τὸ μεταδίδω». Συνήθως δὲ λέγομεν: «Μὲ πᾶσαν ἐπιφύλαξιν». Ὅλα αὐτὰ διὰ νὰ δικαιολογηθῶμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, διότι ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι πράττομεν κάτι κακόν. Τώρα τί κερδίζομεν λέγοντες τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο; Αὐτὸ πραγματικῶς οὔτε ὑμεῖς, οὔτε κανεὶς τὸ γνωρίζει. Μόνον ὁ ἐχθρὸς.

Ἄς προσπαθῶμεν λοιπὸν νὰ εἴμεθα ψυχραῖμοι καὶ νὰ μὴ ὀχυρανόμεθα πίσω ἀπὸ δικαιολογίας, τῆς ὁποίας δὲν πιστεύομεν. Γνωρίζομεν, ὅτι ἐγκληματοῦμεν καὶ προσπαθοῦμε νὰ

βροῦμε δικαιολογίας, ἐνῶ δὲν ὑπάρχουν. Θά ἔπρεπε νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐβλέπατε τὴν χαρὰν τὴν ὅποیان αἰσθάνεται ἡ ἑθρική προπαγάνδα, ὅταν μία ψευδὴς εἰδησις ἐπέτυχε τὸν σκοπὸν της, διὰ νὰ ἴδετε πόσον θὰ ἐξωργίζεσθε κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σας, πού εἴσθε ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς. Ἀπὸ ἄλλους ὁ ἀγὼν αὐτὸς ζητεῖ τὸν φόρον τοῦ αἵματος, ζητεῖ ὑπερανθρώπους θυσίας, κόπους καὶ κακουχίας ἀφαντάστους καὶ ἀπὸ ἄλλους ζητεῖ μόνον τὴν σιωπὴν καὶ ἐν τούτοις πολλὰς φορὰς οἱ τελευταῖοι δὲν δέχονται οὔτε αὐτὴν τὴν μικρὰν ὑπηρεσίαν νὰ προσφέρουν. Πρὶν μεταδώσετε λοιπὸν κάτι, σταθῆτε μίᾳ στιγμῇ μόνον. Ἀναπολήσατε τοὺς ἀνθρώπους πού στεροῦνται τὰ πάντα διὰ νὰ σᾶς ἐξασφαλίσουν τὴν ἐλευθερίαν σας νὰ ὁμιλήτε. Μὴ κάμετε κακὴν χρῆσιν αὐτῆς. Διότι, ἂν ἐπιτύχη ὁ ἑθρὸς, θὰ τὴν στερηθῇτε καὶ θὰ εἶναι πολὺ ἀργὰ διὰ νὰ μετανοήσετε.

Αὐτὰ λοιπὸν, εἶναι τὰ καθήκοντά μας ἐν ὀλίγοις, ἔναντι τοῦ πολέμου, τὸν ὅποιον διεξάγομεν, καὶ τὰ ὅποια οὐδὲ πρὸς στιγμὴν πρέπει νὰ παραλείψωμεν. Ὅσον ὁ χρόνος θὰ παρέρχεται, τόσο θὰ καθίστανται εὐκολώτερα, διότι δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἀναφανῇ κάπου εἰς τὸν ὀρίζοντα τὸ τέλος τοῦ ἀνωφεροῦς καὶ ἀκανθώδους δρόμου, τὸν ὅποιο σήμερον ὡς μάρτυρες τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ κόσμου βαδίζομεν.

Ἀρκεῖ νὰ διατηρήσωμεν ἀκλόνητον τὴν πίστιν μας καὶ νὰ βαδίσωμεν ἡνωμένοι καὶ ἀποφασισμένοι τὸν δρόμον αὐτὸν τῆς τιμῆς ὅστις ἀνήκει εἰς τοὺς γενναίους καὶ ἀξίους διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαοῦς.

Καὶ θὰ ἔλθουν καλλίτεραι ἡμέραι κατὰ τὰς ὁποίας αἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ θὰ ἀποσυρθοῦν εἰς τὰ σκοτεινὰ τῶν σπηλαίων, καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀνθρωπότητος νὰ ζῇ ἐλευθέρῳ θὰ ἀναλάμψῃ ὡς ἥλιος φωτίζων τὸν νέον δίκαιον καὶ εἰρηνικὸν δρόμον τῆς πρὸς τὸ μέλλον.

Τότε ἡμεῖς οἱ λαοί, οἵτινες ἐφέραμεν τὴν νίκην αὐτὴν. ἡμεῖς, οἵτινες τὰς ἐλπίδας διὰ τῶν θυσιῶν μας ἐκάμαμεν πραγματικότητα, δὲν θὰ δικαιούμεθα μόνον νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι δι' αὐτό. Θὰ δικαιούμεθα καὶ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν μέλουσαν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν, — ἔθνῶν οὐχὶ ὑποδοῦλων, ἀλλ' ἐλευθέρων. Τὴν θέσιν αὐτὴν θὰ τὴν ἀποκτήσωμεν ὅχι διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ διὰ τῆς θυσίας, ὅχι διὰ τῆς πνευματικῆς ὑποδουλώσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεπηρέαστου σκέψεως.

Καὶ ὅταν θὰ ἔχωμεν ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον μας ἔναντι τῶν συμμάχων μας, ὅταν θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ ἱερὰ χρώματα μὲ

τὸ μέτωπον ὑψηλὰ, τότε θὰ σταθώμεν πρὸς στιγμὴν ἀκίνητοι, γονυπετεῖς, διὰ νὰ ξεδιπλώσωμεν τὴν γαλανόλευκον. Στὴν ἱερὴ αὐτὴ στιγμῇ, ἓνα θρόϊσμα φύλλων θὰ ἀκουσθῇ, μίᾳ ἐλαφρᾷ πνοῇ ἀνέμου θὰ κυματίσῃ τὴν σημαία μας. Θὰ εἶναι τὸ πέρασμα τῶν ψυχῶν τῶν ἡρώων, ἐκείνων πού τόσες χιλιάδες χρόνια τῶρα πέφτουν μετὰ τὸ ἴδιο θάρρος, μετὰ τὴν ἴδιαν πίστιν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Μέσα στὴν ἡρωϊκὴ αὐτὴ παρέλασιν θὰ περάσουν τὰ παιδιὰ τῆς Πίνδου, τῆς Μόροβας, τῆς Ἑρσέκας, τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τοῦ Ροῦπελ.

Τὰ παιδιὰ αὐτά, πού ἔγραψαν μετὰ τὸ αἷμά τους τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ἐποποιίαν, πού βάδισαν στὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῶν ὕλιστικῶν θεωριῶν, μετὰ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη γιὰ νὰ βροῦν τὸ θάνατο.

Ἐκεῖ ἐπάνω, στ' ἀπάτητα βουνά, ἀπ' ὅπου ὁ ἀντίλαλος φέρνει στὴν γῆ, τὸ μήνυμα τῶν ἀθανάτων ὅτι ἡ ἐλευθερία ζῇ καὶ πάλι. «Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά».

Πρὶν τελειώσω τὴν σημερινὴν μου διάλεξιν, νομίζω ὅτι διερμηνεύω τὰ αἰσθήματα τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ, ἔάν ἐκφράσω πρὸς σᾶς, τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Ἀλεξανδρείας, τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μας, διότι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς μας, συνεχίζοντες τὴν τόσο ὥραιαν πατριωτικὴν σας προσπάθειαν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ πολέμου, ἐφροντίσατε νὰ εὐρώμεν εἰς πᾶσαν μεθ' ὧμῶν ἐπαφὴν, τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον, τὸ ὅποιον, ὑπὸ τόσο τραγικὰς στιγμὰς ἐστερήθημεν. Ἀποδεικνύεται οὕτω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν, ὅτι ὁ πατριωτισμὸς εἶναι ἡ ἀκατάβλητος δύναμις τοῦ Ἑθνους μας, ἡ δίδουσα εἰς αὐτὸ τὴν ἱκανότητα νὰ ἀνθίσταται ἀποτελεσματικῶς κατὰ πάσας τὰς δυσχερεῖς περιόδους τοῦ ἱστορικοῦ δρόμου του.

Ἐχομεν τὴν ὑψίστην τιμὴν, ἡμεῖς, τὸ Βασιλικὸν Ναυτικὸν καὶ σεῖς, Ἑλληνες τῆς Αἰγύπτου, νὰ διαμοιραζώμεθα σήμερον μετὰ τῶν ἀδελφῶν μας Κρητῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ ξένῃ Ἑλλάδι, τὸ βάρος τῆς εὐθύνης διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐνδόξου ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἱστορίας μας.

Ἡ εὐθύνη αὕτη δημιουργεῖ ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ὡς γνήσιοι ἀπόγονοι τόσο ἡρωϊκῶν γενεῶν Ἑλλήνων, θὰ τὰς ἀναλάβωμεν ὑπερήφανοι, ὅσον δὴποτε βαρεῖται καὶ ἂν εἶναι.

Ὁ ἡρωϊκὸς ἡμῶν Βασιλεὺς, διεκδικῶν μετὰ τοῦ ἀθανάτου στρατοῦ τοῦ ἡμῶν πρὸς βῆμα τὴν Ἑλληνικὴν γῆν, δίδει πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς θυσίας. Θὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν ὅλοι ἡνωμένοι, ὡς μετὰ δύναμιν, καὶ θὰ συνεχίσωμεν δίδοντες τὸ πα-

ράδειγμα εἰς τὸν κόσμον, πῶς πολεμοῦν τὰ ἔθνη διὰ τὴν ἑλευθερίαν των.

Πρὸς ἡμᾶς στρέφονται σήμερον αἱ ἐλπίδες τῶσων καὶ τῶσων Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἐξετέλεσαν τὸ καθήκον των ἐναντι τῆς Πατρίδος, με ἡρωϊσμόν πρὸ τοῦ ὁποίου ἔμεινεν ὁ κόσμος κατὰπληκτος, ἠναγκάσθησαν ἀήτητοι νὰ ὑποκύβουν πρὸ τοῦ μοιραίου, καὶ νὰ εὑρεθοῦν πρὸ ἐπαχθοῦς ζυγοῦ.

Τὰ βλέμματά των μᾶς ἀτενίζουν με ἐμπιστοσύνην, καὶ αἱ καρδίαι των πάλλουν καὶ θὰ πάλλουν με τὸν ἴδιον παλμόν, ὁ σὸς καιρὸς καὶ ἂν ἀπαιτηθῇ μέχρις οὗτου τοὺς φέρωμεν τὴν ἑλευθερίαν.

Ἡμεῖς ἀναπνέοντες τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς χάρις εἰς τοὺς ἀγῶνας μας καὶ τοὺς κραταιοὺς μας συμμαχοὺς, θὰ κρατήσωμεν τὴν Σημαίαν τοῦ ἀγῶνος ὑψηλά, θὰ ἐργασθώμεν διὰ τὴν ΝΙΚΗΝ, καὶ δὲν θὰ καταθέσωμεν τὰ ὅπλα, ἐὰν δὲν ἴδωμεν τὴν Ἑλλάδα ἐλευθέραν, κραταιὰν καὶ ἑνδοξον.

ΟΜΙΛΙΑ ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΙΣ ΘΕΑΤΡΟΝ TOWN
HALL ΕΙΣ ΑΜΕΡΙΚΗΝ (ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ)

ΤΗΙ ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙ ΕΛΛΗΝ. ΠΟΛΕΜ. ΠΕΡΙΘΑΛΨΕΩΣ
(GREEK WAR RELIEF)

Σκοπὸς τῆς διαλέξεως αὐτῆς εἶναι ἡ ἀντικειμενικὴ κατὰ τὸ δυνατόν ἀφήγησις τῶν γεγονότων τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ καὶ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον.

Πολλὰ βεβαίως ἐξ ὧσων θὰ ἀναφέρω εἶναι γνωστὰ εἰς ὑμᾶς ἐκ διαφόρων πηγῶν, ἰδίως ἐκεῖνα τὰ ὅποια καλύπτουν τὴν περίοδον τοῦ Ἑλληνο-Ἰταλικοῦ πολέμου ὅτε ἡ Ἑλλάς ἦτο τὸ μόνον θέμα τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ τὸν διεθνή τύπον, πολλὰ ὅμως θὰ τὰ ἀκούσετε διὰ πρώτην φοράν καὶ πιστεύω ὅτι ἐξερχόμενοι τῆς αἰθούσης αὐτῆς θὰ ἔχετε μίαν εἰκόνα τοῦ τι τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἐπετέλεσε. Θὰ προσπαθῶ νὰ παρουσιάσω τὴν ὁμίλην μου αὐτὴν κατὰ τὸν πλέον ἀπλὸν τρόπον, καὶ παρακαλῶ πρῶτα πρῶτα ὅπως ἔχετε ὑπ' ὄψει σας ὅτι εἴχαμε μπροστὰ μας σκληρὸν ἀγῶνα. Τὴν ὑποτίμησιν ἀντιπάλων ἐθεώρουν καὶ θεωρῶ σφάλμα, οὔτε θὰ τὴν μεταχειρισθῶ ὡς προσιτάθειαν ἵνα διατηρήσω τὸ ἐνδιαφέρον σας ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς διαλέξεώς μου, τὸ ὁποῖον εἶμαι βέβαιος ὅτι σὰς ἐνδιαφέρει ἀπολύτως, ἐφόσον ἄλλως τε μοῦ ἐκάματε τὴν τιμὴν νὰ προσέλθετε εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην.

Τὸ θέμα διὰ τὸ ὁποῖο, θὰ σὰς ὁμίλῃω δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς χαρακτηριστικὰς περιόδους. Τὸ ναυτικὸν μας πρὸ τῆς Ἰταλικῆς ἐπιθέσεως, τὸ ναυτικὸν κατὰ τὸν Ἑλληνο-Ἰταλικὸν πόλεμον, καὶ τέλος κατὰ τὴν τρίτην περίοδον, αὐτὴν τὴν ὁποίαν διέρχεται σήμερον. Παρὰ τὰς κατηγορηματικὰς καὶ

συγκινητικὰς δηλώσεις τοῦ Ντοῦτσε περὶ σεβασμοῦ τῆς ἀκεραιότητος τῆς χώρας, τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου εἰς τὴν Εὐρώπην, δὲν ἔσταμάτησε οὔτε ἐπὶ στιγμὴν νὰ προετοιμάζεται διὰ ἐντατικῶν ἀσκήσεων, διὰ μεθοδικῆς ὁργανώσεως τῶν πλοίων διὰ πόλεμον, ὡς καὶ τῶν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἐξαρτωμένων ἐγκαταστάσεων ξηρᾶς.

Τὸ γενικὸν ἐπιτελεῖον τοῦ ναυτικοῦ ἦτο πολὺ καλῶς πληροφορημένον περὶ τῶν πραγματικῶν διαθέσεων τῶν Ἰταλῶν καὶ διὰ ἐντατικῆς καὶ ἀόκνου ἐργασίας κατῴρθωσε νὰ παρουσιάσῃ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τοῦτο ἀπητήθη ἓνα ναυτικὸν τελείως ἑτοιμον πρὸς δρᾶσιν.

Ἡ Ἰταλία ἀναζητοῦσα μίαν ἠθικὴν βᾶσιν ἵνα ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἤρχισε συστηματικὰς προκλήσεις διὰ ἀεροπορικῶν ἐπιθέσεων ἐναντίον μονάδων τοῦ στόλου μας μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅπως παρασύρῃ εἰς τὴν παγίδα τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καὶ προβῇ αὕτη εἰς ἀντίποινα.

Οὕτω τὴν πρωτὰν τῆς 16ης Ἰουλίου 4 ὑποβρύχιά μας ἀγκυροβολημένα εἰς τὸν ὄρμον Ἰτέα καὶ ἐνῶ τὰ πληρώματά των ἡσχολοῦντο εἰς διαφόρους ἐργασίας ὑπέστησαν ἐπιθέσιν ἀνεπιτυχῶς διὰ βομβῶν, τὰς ὁποίας ἔρριψαν τρεῖς τολμηροὶ Ἰταλικοὶ μοῖραι βομβαρδισμοῦ, αἵτινες μετὰ τὸ κατόρθωμά των ἀπῆλθον ὑπὸ τοὺς γέλωτας τῶν λουομένων ναυτῶν. Τὴν 31ην Ἰουλίου παρομοίᾳ ἐπιθέσει ἐσημειώθη ἐναντίον τῶν ἀντιτορπιλικῶν μας, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν φορὰν φαίνεται ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἀεροπόροι θὰ ἦσαν ἐθελονταὶ θανάτου διότι αἱ βόμβαι ἔπεσαν εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἀπὸ τῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν ἀγκυροβολημένα τὰ ἀντιτορπιλλικά μας.

Τὴν 15ην Αὐγούστου τὸ καταδρομικὸν μας «Ἑλλη» ἀγκυροβολημένον εἰς τὴν νῆσον Τήνον διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὑπέστη ἐπίθεσιν ὑπὸ Ἰταλικοῦ ὑποβρυχίου μετὰ ἀποτέλεσμα τὴν καταβύθισιν τοῦ πλοίου.

Πιστεύω ὅτι οὐδέποτε κυβερνήτης πλοίου θὰ ἀνέλαβε πλεόν ἐξευτελιστικὴν ἀποστολὴν καὶ οὐδέποτε κυβερνήτης πλοίου ἐξηυτελίσθη περισσότερον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Ἐκ τῶν τριῶν ριφθεισῶν τορπιλλῶν ἐναντίον τοῦ ἀμερίμνου καὶ ἀκινήτου καταδρομικοῦ μίαν μόνον ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ τῆς. Αἱ ἄλλαι προσέβαλον ἐπιτυχῶς τοὺς βράχους τῆς ἀκτῆς τὰ δὲ τεμάχια τῶν συλλεγόντα ἀπέδειξαν τὴν ταυτότητα τοῦ ὑποβρυχίου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ κυβερνήτης τοῦ ὑποβρυχίου θὰ ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια ὅλων τῶν Ἰταλῶν διὰ τὴν τόσον

σύμφωνον μετὰ τὸ χαρακτηριστικὸν Ἰταλικὸν σιλιέτο πράξιν τοῦ.

Ἀμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς καταβύθσεως τοῦ πλοίου, ἑλληνικὰ ἀντιτορπιλλικά ἔσπευσαν ἐπὶ τόπου καὶ παρέλαβον τὸ πλῆρωμα τῆς «Ἑλλης» διὰ νὰ τὸ μεταφέρουν εἰς τὸν Ναύσταθμον. Καθ' ὁδὸν Ἰταλικά βομβαρδιστικά ἐπετέθησαν καὶ πάλιν ἀνεπιτυχῶς κατ' αὐτῶν.

Αὐτὰ ὅλα συνέβαινον ἐνῶ ἡ Ἑλλὰς ἦτο εἰς φιλικὰς καὶ εἰρηνικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἰταλίας. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὅμως οὕσα ἀποφασισμένη νὰ μὴ δώσῃ οὐδὲν ἠθικὸν ὄπλον εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἶχεν ἐκδῶσθαι αὐστηροτάτας διαταγὰς ὅπως πάσῃ θυσίᾳ ἀποφευχθῇ ἔνοπλος σύρραξις εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς τῶν μεμονωμένων ἐπιθέσεων καὶ ἐδικαιώθη εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς αὐτῆς διότι ὁ πόλεμος τῶν νεύρων, τὸν ὁποῖον ἡ Ἰταλία ἠθέλησε νὰ μᾶς ἐφαρμόσῃ ἐστράφη ἐναντίον τῆς διότι, χάσασα τὴν ὑπομονὴν τῆς, ἐπετέθη ἄνευ οὐδεμιᾶς δικαιολογίας, γυμνῇ ἀπὸ κάθε ἐπιχείρημα καὶ ἐνῶ πλεόν ἡ ἀγανάκτησις τῶν ἀνάνδρων ἐπιθέσεων τῆς εἶχεν ἐρεθίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν.

Ἡ Ἰταλικὴ ἐπίθεσις εὗρε τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν εἰς τοιαύτην πολεμικὴν ἐτοιμότητα ὥστε τέσσαρας ὥρας μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθέσεως τὰ ἀντιτορπιλλικά καὶ ὑποβρύχια ἀπέπλευσαν πρὸς ἐκτέλεσιν πολεμικῶν ἀποστολῶν.

Ἐδῶ κλείει ἡ πρώτη περίοδος. Ἄς ἴδωμεν τώρα ὑπὸ ποίαν σύνθεσιν ἄρχισαν τὸν ἀγῶνα τὰ δύο ἀντίπαλα ναυτικά καὶ ποῖον ἦτο τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐκαλοῦντο νὰ ἐκτελέσουν.

Οὕτω μόνον θὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν τεραστίαν διαφορὰν ἀποδόσεώς των, τῆς πρωτοφάνους διὰ τὰ παγκόσμια ναυτικά πολεμικά.

Ἡ Ἰταλία ἀντιτορπιλλικά 90, ὑποβρύχια 130. Ἑλλὰς ἀντιτορπιλλικά 10, ὑποβρύχια 6. Ἡ Ἰταλία πλῆθος βαρέων θωρηκτῶν, θωρηκτῶν—καταδρομικῶν, κλπ. Ἑλλὰς 1 παλαιὸν θωρηκτὸν, ἴσως τὸ παλαιότερον τοῦ κόσμου, τὸν θρυλλικὸν «Ἀβέρωφ». Τὸ γεγονὸς τῆς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ὑπάρξεως τοῦ βρεταννικοῦ στόλου τῆς Μεσογείου οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει διότι ὁ Ἰταλικὸς στόλος δὲν ἐπρόκειτο νὰ δράσῃ μακρὰν τῶν βάσεων του, θὰ ἦτο δὲ εὐκολώτατον δι' αὐτὸν νὰ ἀποφύγῃ μάχην ἐκ παρατάξεως καὶ νὰ ἐκτελέσῃ σοβαρωτάτας ἐπιδρομὰς εἰς τὰς βάσεις μας καὶ μεταφοράς μας, ἐφ' ὅσον εἶχεν ἀναμφωρητῶς καὶ τὴν ἀεροπορικὴν ὑπεροχὴν.

Τὸ ἔργον τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἦτο ἡ μεταφορὰ τοῦ

στρατοῦ ἐκ τῶν νήσων εἰς ἀποστάσεις κυματινομένας μεταξὺ 200 ἕως 500 μιλίων, ἡ μεταφορὰ πολεμικοῦ ὕλικου ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλων λιμένων τῆς Μεσογείου, ἡ ἄμυνα τῶν ἀκτῶν, καὶ τέλος αἱ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπιθετικαὶ ἐνέργειαι. Τοῦ Ἰταλικοῦ ναυτικοῦ ἔργον ἦσαν αἱ μεταφοραὶ πρὸς Ἀλβανίαν καὶ ἡ προσβολὴ τῶν μεταφορῶν μᾶς εἰς τὰς νήσους. Αἱ μεταφοραὶ τῆς Ἀλβανίας ἐγίνοντο εἰς μίαν ἀπόστασιν ἀπὸ 100 ἕως 150 μίλια.

Αἱ ἡμέτεραι ἐγίνοντο εἰς ἀπόστασιν ἥτις ἦτο δυνατόν νὰ καλυφθῇ ἐντὸς μιᾶς νυκτός.

Αἱ νῆσοι μας ἔδιδον ἐξαιρετον πεδῖον δράσεως εἰς τὰ Ἰταλικά ὑποβρύχια ἐνῶ ἡ Ἀδριατικὴ θάλασσα, ἰδίᾳ κατὰ τὸν χειμῶνα, εἶναι ἡ δυσκολωτέρα περιοχὴ εἰς τὴν ὁποῖαν ὑποβρύχιον δύναται νὰ δράσῃ.

Κατόπιν αὐτῶν ποῖον νομίζετε ὅτι ἦτο τὸ ἀποτελέσμα κατὰ τὸ πεντάμηνον διάστημα τοῦ Ἑλληνο-Ἰταλικοῦ πολέμου; Τὸ Ἰταλικὸν ναυτικὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ βυθίσῃ οὔτε ἓν ἐλληνικὸν πλοῖον πλὴν τοῦ ὑποβρυχίου «Πρωτεύς», οὐδεμίαν ἐπιδρομὴν ἢ βομβαρδισμόν ἐξετέλεσεν καὶ οὕτω συμπεραίνομεν ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχαν τὰ γεγονότα τοῦ πολέμου ὅπως ὑπῆρξαν, πάλιν ὁ πόλεμος δὲν θὰ ἄλλαζε μορφήν τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸ Ἰταλικὸν ἐνεργητικόν.

Τὸ ἔργον τῶν μεταφορῶν, δηλαδὴ τὸ ζωτικώτερον σημεῖον εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου, ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λαμπρὰν δρᾶσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀντιτορπιλικῶν καὶ ὅχι εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν Ἰταλικῶν ὑποβρυχίων. Τὰ Ἰταλικά ὑποβρύχια ἐξετέλεσαν πλείστας ὁσας ἐπιθέσεις, ἀλλὰ ὅλαι ἀπέτυχον χάρις εἰς τὴν τακτικὴν τὴν ὁποῖαν ἐφήρμοζαν τὰ Ἑλληνικά ἀντιτορπιλικά, τακτικὴν ἥτις ὀφείλεται καὶ μόνον εἰς τὴν ὀξείαν ναυτικὴν ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων κυβερνητῶν καὶ εἰς τὴν θαλασσίαν ἀντοχὴν τῶν αξιωματικῶν καὶ πληρωμάτων, ἥτις διετήρει ἀμείωτον τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐντακτικῆς προσπάθειας τοῦ πολυτίμου ὕλικου τῶν νηοπομπῶν.

Ἀλλὰ τὸ ριψοκίνδυνον τοῦ Ἑλληνος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἱκανοποιηθῇ εἰς τὸ πλάσιον τῶν μεταφορῶν καὶ βλέπομεν 48 ὥρας μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἑλληνικά ἀντιτορπιλικά πλέοντα μὲ μεγάλην ταχύτητα μεσφ' τοῦ ἰσθοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν νὰ ἐμφανίζονται ἔξωθι τῶν ἀλβανικῶν ἀκτῶν, ἐναντι τῆς Κερκύρας καὶ ἐπὶ δύο ὥρας βομβαρδίζοντα τὸ δεξιὸν τοῦ προελαύνοντος Ἰταλικοῦ στρατοῦ.

Ἡ σκηνὴ αὕτῃ ἐλάμβανε χώραν 80 μίλλια μακρὰν τῶν Ἰ-

ταλικῶν βάσεων, ἀλλὰ οὐδεμία ἐπίθεσις Ἰταλικὴ ἔλαβε χώραν.

Βραδύτερον ἑλληνικά ἀντιτορπιλικά εἰσελθόντα ἐντὸς τῆς Ἀδριατικῆς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀεροπορικῆς προστασίας ἐντὸς τῆς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀποκαλουμένης Ἰταλικῆς λίμνης ἐβομβάρδισαν τὸν λιμένα τοῦ Αὐλῶνος. Εἰς ἑτέραν περίπτωσιν εἰσχωρήσαντα βαθέως ἐντὸς τῆς Ἀδριατικῆς ἐξετέλεσαν ἐπιχειρήσιν ἐρεύνης διὰ Ἰταλικὰς νηοπομπάς.

Ἐν τῷ μεταξὺ, δὲν ἄφηναν τὰ Ἰταλικά ὑποβρύχια ἀτιμωρητὰ διὰ τὰς ἀποτυχίας τῶν. Τρία ὑποβρύχια ἀναφέρονται ὡς βυθισθέντα διὰ βομβῶν βυθοῦ ὑπὸ τῶν «Ψαρῶν» καὶ «Ἀετοῦ».

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν Ἑλληνικῶν ὑποβρυχίων εἰς τὴν Ἀδριατικὴν. Ἐκεῖ ἐν καιρῷ χειμῶνος συμβαίνουν τὰ ἐξῆς: Ἰσχυραὶ θαλασσοταραχαί, ὁρατότης ἐξαιρετικὰ χαμηλὴ, θαλάσσια ρεύματα ἰσχυρότατα καὶ καταιγίδες ἀλλεπάλληλοι, πλὴν αὐτοῦ δὲ ἡ περιοχὴ εἶναι στενὴ καὶ ναυτιλιακῶς ἀφιλόξενος. Ἡ πόντισις ἐκτεταμένων πεδίων ναρκῶν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καθίστα τὴν δρᾶσιν ἐντὸς αὐτῆς ἐξαιρετικῶς δυσχερῆ. Παρὰ ταῦτα τὰ Ἑλληνικά ὑποβρύχια διετήρησαν συνεχῇ περιπολίαν καθ' ὅλον τὸ πεντάμηνον τοῦ πολέμου μὲ μικρὰν εικοσαήμερον διακοπὴν λόγῳ ἀνεξαρτήτων τῆς ἐπιθυμίας τῶν λόγων καὶ ἔσχον τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα:

Ἐβύθισαν πλοῖα χωρητικότητος 70.000 τόννων καὶ μόνον ἓν ἐξ αὐτῶν ἀπωλέσθη, τὸ ὑποβρύχιον «Πρωτεύς» ὑπὸ κυβερνήτην τὸν πλωτάρχην Χατζηκωνσταντίνου.

Ἀλλὰ οἱ Ἰταλοὶ ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ ὑποβρυχίου «Πρωτεύς», ὁ ὁποῖος ἐβύθισε τὸ ὑπερωκέανειον «Σαρδίνια» ἐντὸς τοῦ ὁποῖου εὐρίσκοντο οἱ λύκοι τῆς Τοσκάνης — ἡ περιώνυμος αὐτῇ μεραρχία τῶν Ἰταλῶν. Οἱ δυστυχεῖς λύκοι εὐρεθέντες ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἐπνίγησαν, ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐπέζησαν, ἀνῆλθον εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας, ἀλλὰ εἶχον χάσητόσον τὸ ἠθικόν των ὥστε μόλις ἔλαβον μέρος εἰς τὴν πρώτην μάχην συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ μετεφέρθησαν εἰς Ἀθήνας, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι διεσκέδασαν πολὺ μὲ τὰ πράσινα λοφία των καὶ τὰ κοκκορόπτερά των.

Εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον ἐντὸς τοῦ χρονικοῦ ὁρίου μιᾶς δι-
αλέξεως νὰ σᾶς εἶπω τὰς λεπτομερείας τῆς βυθίσεως τῶν πλοίων τῶν Ἰταλῶν καὶ τὰς περιπετείας τῶν Ἑλληνικῶν ὑποβρυχίων. Κάποτε θὰ γραφῇ ὁ τόμος αὐτός ποῦ θὰ περιλαμβάνῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ ὑποβρυχιακοῦ μας στόλου. Σήμερον δὲν δύναται νὰ γίνῃ χωρίς νὰ κινδυνεύωμεν νὰ δώσωμεν χρησίμους πληροφορίες εἰς τὸν ἐχθρόν.

Ἄτυχως τὸν ἐξευτελισμὸν αὐτὸν τοῦ Ἰταλικοῦ ναυτικοῦ ἤλθε νὰ διακόψῃ ἡ ἀπὸ ξηρᾶς βάρβαρος ἐπίθεσις τῶν Γερμανῶν ἐναντίον τῆς ἐξηντλημένης ἀπὸ τὸν ἄνισον ἀγῶνα Ἑλλάδος.

Τὸ ναυτικὸν ἔμεινεν ἀκλονήτως πιστὸν εἰς τὰς παραδόσεις του, μολονότι ἡ Ἀγγλικὴ ἀεροπορία εἶχεν ἀποσυρθῇ. Καὶ συνώδευσε καὶ τὸ τελευταῖον μεταγωγικὸν πλοῖον τὸ ὁποῖον ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς. Ἐκτεθειμένον εἰς ἀνηλεῆ βομβαρδισμὸν ἀπὸ ἐκατοντάδας Γερμανικῶν «στούκας» ἅτινα ἔδρων ἄνευ ἀντιστάσεως ἔχασεν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν 4 ἀπὸ τὰ 10 μεγάλα ἀντιτορπιλλικά του καὶ 10 ἀπὸ τὰ 13 μικρότερα. Ἡ βύθισις τῶν πλοίων αὐτῶν κληροδοτεῖ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ναυτικοῦ μας μίαν σελίδα τὴν ὁποίαν θὰ σέβωνται γενεαὶ ἐπὶ γενεῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, σελὶς ἡ ὁποία θὰ ἀντιπαραβάλλεται ὑπερηφάνως μὲ ἄλλας σελίδας ξένων ναυτικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν καὶ διετήρησαν αὐτοκρατορίας.

Ἐν ἐκ τῶν ἀντιτορπιλλικῶν αὐτῶν, τὸ «Ψαρά», ὑποστάν ἐπίθεσιν ἀπὸ σμήνος γερμανικῶν βομβαρδιστικῶν, ἀφοῦ ἔρριψε δύο ἐξ αὐτῶν, ἐβυθίσθη συμπαρασύραν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληρώματός του, τὸ ὁποῖον ἔβαλλε διὰ τῶν πυροβόλων τοῦ σκάφους μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς.

Τὸ ἀντιτορπιλλικὸν «Υδρα» προσεβλήθη ὑπὸ 20 «στούκας» τὰ ὁποῖα ἔβαλον κατ' αὐτοῦ 50 βόμβας. Μία ἐκ τῶν βομβῶν αὐτὸν ἔπεσεν εἰς τὴν γέφυραν φονεύσασα 20 ἀξιωματικούς καὶ ναύτας καὶ τραυματίσασα 50. Τὸ πλοῖον ἤρχισε βυθιζόμενον ταχέως. Ὁ κυβερνήτης του, ἀντιπλοίαρχος Πεζόπουλος, ἐπληρώθη θανάσιμος, ἀλλὰ ὅταν ἓνα ἀγῆμα διασώσεως ἀπὸ ἄλλο πλοῖον μετέβη πρὸς διάσωσιν του ἠρνήθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πλοῖον του. Αἱ τελευταῖαί του λέξεις ἦσαν: «ἓνας κυβερνήτης δὲν ἐγκαταλείπει τὸ πλοῖόν του». Οἱ πλησίον του πληγωμένοι ναῦται ἀκούοντες τὸν κυβερνήτην τῶν, ἠρνήθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν καὶ αὐτοὶ τὸ πλοῖόν των βυθισθέντες μὲ αὐτὸ καὶ ἀναφωνοῦντες: «Ἀφήσατέ μας νὰ πεθάνουμε μὲ τὸ καράβι μας. Ζήτω ἡ Ἑλλάς!»

Μὲ τὰς σελίδας αὐτάς κλείει καὶ τὸ δεῦτερον μέρος τῆς δράσεως τοῦ Ναυτικοῦ.

Ὁ Ἑλληνικὸς Στόλος ἀπολέσας τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεώς του κατέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν πρὸς ἀνασυγκρότησιν. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὰ πληρώματα εἶναι τῶρα πλέον χωρὶς οἰκογενείας, χωρὶς συγγενεῖς καὶ ἀγαπητοὺς φίλους. Πρέπει ὅμως νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα μέχρι τέλους. Τὸ αἷμα ποὺ ἐκάλυ-

ψε τὰ καταστρώματα τῆς «Υδρας» καὶ τῶν «Ψαρῶν», χυμένο ἄφθογον γιὰ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος, ζητεῖ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀπέμειναν τὴν ἐκδίκησιν.

Μία ἐβδομάς ἔχει περάσῃ ἀπὸ τὸ δράμα αὐτὸ ποὺ συγκλονίζει καὶ τίς πλέον δυνατὲς ψυχὲς καὶ τὸ πρῶτον ἀντιτορπιλικὸν ἀναλαμβάνει πάλιν πολεμικὴν ἀποστολήν. Τὸ ἀκολουθοῦν τὰ ὑποβρύχια καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀντιτορπιλλικά. Ὁ γηραιὸς «Ἀβέρωφ» πλέει στὸν Ἰνδικόν, στὸν Εἰρηνικόν, φθάνει σχεδὸν μέχρι Σιγκαπούρης, συνοδεύων στρατεύματα καὶ πολεμικὸν ὕλικόν. Τὰ Ἑλληνικὰ ἀντιτορπιλλικά διασπείρονται παντοῦ καὶ φέρουν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἀνὰ τοῦ κόσμου τὰς θαλάσσας.

Τὸ μικρὸν αὐτὸ ναυτικὸν ποὺ δὲν ἐγνώρισε παρὰ μόνον δόξαν καὶ τιμὴν γυρίζει τῶρα ἄφοβον τοὺς ὠκεανούς, βυθίζει πλοῖα καὶ ὑποβρύχια, ἐνῶ πρὶν τρία χρόνια δὲν εἶχε γνωρίσῃ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ γαλάζια νερά. Ἀλλ' ἄς ἔλθωμεν εἰς τὰ γεγονότα:

Τὰ ἀντιτορπιλλικά καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τῆς τρίτης περιόδου, δηλαδὴ ἐπὶ δύομισι περίπου ἔτη, συνεργαζόμενα στενῶς μετὰ τῶν Ἀγγλικῶν ἀντιτορπιλλικῶν ἐξετέλεσαν ἀπειρίαν συνοδευῶν εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, ἐφωδίασαν τὸ Τομπρούκ κατὰ τὴν πολιορκίαν του χωρὶς νὰ ὑποστοῦν οὐδεμίαν ἀπώλειαν, μολονότι ἐπανειλημμένως προσεβλήθησαν ὑπὸ γερμανικῶν ἀεροσκαφῶν καὶ ὑποβρυχίων. Ἀντιθέτως, ἐπέφεραν τὰ ἐξῆς ἀπώλειαν στὸν ἐχθρόν:

Ἐν ὑπεβρύχιον αἰχμαλωτισθέν ὑπὸ τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ «Βασίλισσα Ὀλγα» καὶ κατόπιν καταβυθισθέν (Ἰταλικόν). Δύο ὑποβρύχια ἀναφερόμενα ὡς πιθανῶς βυθισθέντα ὑπὸ τοῦ «Ἀετοῦ» εἰς τὸν Ἰνδικόν Ὠκεανόν (πιθανῶς Ἰαπωνικά). Ἐν ὑπὸ τῆς «Σφενδόνης» (Γερμανικόν) καὶ πολλὰ ἄλλα ὑπέστησαν πιθανῶς βλάβας ἐκ τῶν διὰ βομβῶν βυθοῦ ἐπιθέσεων.

Τὸ ἀντιτορπιλλικὸν «Βασίλισσα Ὀλγα» ἐντεταγμένον εἰς Ἀγγλικὴν μοῖραν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν καταβύθισιν τῶν 13 Ἰταλικῶν πλοίων ἔξωθι τῶν Ἰταλικῶν ἀκτῶν καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Τύνιδος, καὶ ἐβύθισε μίαν Κορβέταν. Τὸ ἀντιτορπιλλικὸν «Ἀδρία» ἐβύθισεν ὑποβρύχιον κατὰ τὸν παρθενικόν του πλοῦν ἐξ Ἀγγλίας εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ «Ἀβέρωφ», ἐπὶ ἓνα μῆνα ἀποτελὼν τὴν μόνην ἀεροπορικὴν ἐκστρατείαν, προστάσιον τοῦ λιμένος τοῦ Σουέζ, κατέρριψε διὰ τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ πυρός του τὴν νύκτα τῆς 15ης Ἰουνίου 1941 ἐν μέγα Γερμανικὸν βομβαρδιστικὸν καὶ ἠμπόδισε

πολλά άλλα δι' εὐστόχου πυρὸς νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ ἐλ-
λιμενισμένων πλοίων. Κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς Λιβύης καὶ
Τύνιδος ὅπως καὶ εἰς τὴν κατὰ τῆς Σικελίας ἐπίθεσιν τὰ ἐλ-
ληνικὰ ἀντιτορπιλλικὰ ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος παρὰ τὸ πλευρὸν
τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου, ἡ δὲ τελευταία δρᾶσις τοῦ ἀντιτορπιλ-
λικοῦ «Κανάρης» καταλαβόντος τὴν πόλιν Αὐγούσταν, εἶναι
πρόσφατος.

Ἡ δρᾶσις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου προεκάλεσε κατὰ καιροὺς
τὰ συγχαρητήρια τῶν Ἀγγλῶν ναυάρχων καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ
Ναυαρχείου. Ὁ μεγαλύτερος Ἀγγλος Ναύαρχος τοῦ πολέμου
αὐτοῦ, ὁ Ἀντιναύαρχος Κόνιχαμ, ὁ ὁποῖος διευθύνει σήμερον
τὸν Ἡνωμένον Στόλον τῶν Συμμάχων εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ
τὴν Μεσόγειον, συγχαίρων πρὸ τριῶν μηνῶν μόλις τὸ ἐλλήνι-
κὸν ναυτικόν, εἶπε ἐπὶ λέξει: «Θεωρῶ τιμὴν μου διότι πάλιν
μονάδες τοῦ ἐλληνικοῦ ναυτικοῦ ὑπήχθησαν ὑπὸ τὰς διατά-
γας μου».

Τὰ ὑποβρύχιά μας κατὰ τὸ διετὲς αὐτὸ διάστημα ἐβύθισαν
πλοῖα χωρητικότητος 20.000 τόνων, κυρίως δὲ ἐξετέλεσαν πολ-
λὰς εἰδικὰς ἀποστολάς ἀποσπᾶσαντα τὰ συγχαρητήρια τῶν
Ἀγγλῶν. Λυποῦμαι διότι δὲν δύναμαι νὰ εἶπω περισσότερα
ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Καὶ ἡ εἰκὼν συμπληροῦται ἐὰν ἀνα-
φερθῇ ὅτι ἐλληνικὰ ἱστιοφόρα καὶ μικρὰ βενζινόπλοια συντε-
ταγμένα εἰς εἰδικὴν μοῖραν ἐξετέλεσαν θαυμασίαν ἐργασίαν
εἰς τὴν ἀλiefαν ναρκῶν, ἔξωθι λιμένων ἐπὶ μακροὺς μῆνας ἐρ-
γαζόμενα ἀδιακόπως.

Ἦδη θεωρῶ ἑαυτὸν εὐτυχῇ διότι αὐτὴν τὴν στιγμήν μοῦ
δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναφέρω ὁποία ὑπῆρξε ἡ βοήθεια τὴν ὁ-
ποῖαν τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος καὶ τὸ Ἀγγλικὸν ναυτικὸν παρέσχον
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα πρὸς
τὸ τελευταῖον ἐστερήθη τῆς ἐλληνικῆς γῆς καὶ τῶν βάσεών
του. Ἡ βοήθεια ὑπῆρξε ἀνεπιφύλακτος, ἡ συνεργασία συνεχῆς
καὶ εἰλικρινῆς, καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἐκτίμησις ἀπεριόριστος.
Πιστεύω ὅτι οὐδέποτε σύμμαχα ναυτικά συνειργάσθησαν τόσον
στενῶς καὶ ἀλληλοκατενοήθησαν ὅσον τὸ Ἀγγλικὸν καὶ τὸ
Ἑλληνικόν. Καὶ τὰ δύο χαρακτηρίζουν ἡ τόλμη καὶ ἡ ναυτι-
κότης, ἀρεταὶ πλασιωμένοι ἀπὸ τὴν βαθεῖαν ἀγάπην πρὸς τὴν
ἐλευθερίαν καὶ τὴν πατρίδα. Οἱ Ἕλληνες ἀξιοματικοί, οἱ ὑπα-
ξιωματικοὶ καὶ τὰ πληρώματα εὐγνώμωνως θὰ ἐνθυμούμεθα
πάντοτε τὴν ἀνεκτίμητον αὐτὴν βοήθειαν τὴν ὁποῖαν ἡ Ἀγ-
γλία καὶ τὸ Ἀγγλικὸν ναυτικὸν μᾶς παρέσχε εἰς τὰς δυσκόλους
στιγμὰς.

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη μηνῶν ἐλληνικὰ πληρώματα εὐρίσκονται
εἰς Ἀμερικὴν τὴν χώραν αὐτὴν ἣν ἡ Ἑλλάς ἠγάπησε ὡς δευτέ-
ραν πατρίδα. Ἦν καὶ ὑπάρχη βέβαιον εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν
αὐτὸ εἶναι ἡ ἐπαφὴ μεταξὺ ἀμερικανικοῦ ἔθνους καὶ ναυτικοῦ
μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ναυτικοῦ, ἥτις θα στερεώσῃ ἀκόμη περισ-
σότερον τοὺς ἀκαταλύτους μεταξὺ τῶν δύο ἔθνων δεσμούς,
δεσμούς ὕφισταμένους ἀπὸ χρόνου μακροῦ.

Τὸ παρελθὸν Σάββατον εἶχον κληθῇ εἰς τὸ Σικάγο ὅπως
ὁμιλήσω μετὰ ἄλλων ἀγαπητῶν συναδέλφων ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ
τῆς συγκεντρώσεως τῆς Πανελληνίου Ὁμοσπονδίας διὰ τὴν
διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης.

Εἰς τὴν συγκέντρωσιν αὐτὴν ὅπου ὁ ἄδολος πατριωτισμὸς
καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἐνότητα μὲ εἶχον μεταφέρει εἰς
ἀνωτέρους ψυχικοὺς κόσμους μοὶ ἐζητήθη ἐπιμόνως νὰ ἀνα-
φέρω τὸ πλεόν συνταρακτικὸν ἐπεισόδιον τοῦ ὑποβρυχίου ΠΟ-
ΛΕΜΟΥ. Τὸ ἔκανα εὐχαρίστως καὶ θὰ τὸ κάνω καὶ τώρα διότι
βλέπω εἰς τὰ μάτια σας τὴν ἰδίαν ἐπιθυμίαν. Θὰ σᾶς εἶπω τὴν
δρᾶσιν καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ὑποβρυχίου «Τρίτων», τὸ ὁποῖον
ἐχάθη πρὸ ἑπτὰ μηνῶν.

Ὁ «Τρίτων» εἶχε σταλῇ πρὸ μηνῶν μὲ σοβαρὰν ἀιτοστολὴν
εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀκτὰς. Εἶχεν ἐκτελέσῃ τὴν ἀποστολὴν του
καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν ἐν Μέσῃ Ἀνατολῇ βάσιν του. Καθ' ὁδὸν
ὅμως ἐπετέθη μετ' ἐπιτυχίας ἐναντίον ἐχθρικῆς νηπομπῆς. Ἐχ-
θρικὰ ἀντιτορπιλλικὰ τὸν κατεδίωξαν. Τὸ Ἑλληνικὸν ὑποβρύ-
χιον ἀπέφυγε τὰς ἐπιθέσεις, ἀλλ' αἱ βόμβαι βυθοῦ ἠχρήστευσαν
ζωτικὸς μηχανισμούς του καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀναδυθῇ. Ὑπέ-
στη τότε φοβερὸν κανονιοβολισμὸν ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ
ἐβυθίσθη. Τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν τοῦ πληρώματος ἐπνίγησαν
ἢ ἐφονεύθησαν ἐπὶ τοῦ ἡρώϊκοῦ ὑποβρυχίου των. Περὶ τοὺς
δώδεκα ἐσώθησαν. Ἐκ τούτων τρεῖς ὅταν μετεφέροντο εἰς
Πειραιᾶ ἐπὶ ἐχθρικοῦ σκάφους ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν
διὰ νὰ ἐξέλθουν κολυμβῶντες εἰς τὰ τόσον γνωστὰ εἰς αὐτοὺς
ἀκρογιάλια. Τῶν δύο αἱ δυνάμεις ἐξηντλήθησαν εἰς τὸ πέλα-
γος καὶ ἐπνίγησαν. Ὁ ἄλλος, εἰς τεχνίτης ἠλεκτρομηχανικός,
ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκτὴν, ἐγένετο ἀντικείμενον μυρίων περιποιή-
σεων καὶ διὰ τῶν μυστικῶν πατριωτικῶν ὁργανώσεων ἐφυγα-
δεύθη ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Μέσσην Ἀνατολὴν. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ
τὸ ἀτύχημα τοῦ «Τρίτωνος» ἔφθανεν εἰς Βηρυττὸν. Καὶ ἀφη-
γῆθη τὸ ἡρώϊκόν ἐπεισόδιον.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

Θὰ ἐπεθύμουν τὴν στιγμήν αὐτὴν ποὺ σᾶς παρουσίασα τί

τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν ἐπετέλεσε, νὰ ἀποτίσω φόρον τιμῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐμπορικὸν Ναυτικόν.

Ὁ ἀκούραστος αὐτὸς στόλος τῶν Ἑλληνικῶν ἐμπορικῶν πλοίων, περιήγαγε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν παντοῦ ὅπου ὁ κίνδυνος καὶ ὁ θάνατος ἐνελόχευε ὕπουλος εἰς τὴν διάθεσιν ἐκθροῦ μὴ δισταζόντος νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ πολεμικὰ μέσα ἴδια μόνον εἰς τοὺς βαρβάρους. Θὰ ἐκφράσω ὅμως καὶ ἓνα παράπονον καὶ πιστεύω ὅτι δὲν ἔχω ἄδικον. Πολλοὶ οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των εἰς τὸ Ἐμπορικὸν Ναυτικὸν θὰ ἠδύναντο νὰ γνωρίζουν τὸ τί τὸ Ἐμπορικὸν Ναυτικὸν πράττει, δὲν δίδουν εὐκαιρίας εἰς τὸ κοινὸν διὰ διαλέξεων νὰ γνωρίσῃ τὰς ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσφέρουν οἱ ἀδελφοί μας αὐτοί. Λυποῦμαι ὅτι ὁ ἰδικός μου χρόνος δὲν ἐπαρκεῖ δι' αὐτό. Καί, καταλήγων, θὰ ζητήσω τὴν ἄδειαν νὰ σᾶς ἀναγνώσω μίαν ὁμιλίαν μου ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Λονδίνου, ἢ ἐπικαιρὸν πάντοτε, ὡς νομίζω.

«Τὶς μελαγχολικὲς καὶ τραγικὲς ἡμέρες τοῦ Ἀπριλίου 1941, ὅταν ἔσβυνε πᾶς κάθε ἐλπίς ἢ μικρὰ Ἑλλάδα νὰ συγκαταστήσῃ τὸν χεῖμαρρον ποῦ ἐξεχύθη ἀπὸ μίαν ἰσχυρὰν αὐτοκρατορίαν καὶ ἀπὸ μίαν ἄλλην τὴν πλέον ἰσχυράν τῆς Εὐρώπης, ὅταν 130 ἑκατομμύρια ἔπνιγαν μὴ χούφτα ἡρώων στὰ ἱερὰ χῶματα τῆς πατρίδος μας, ἓνα—ἓνα τὰ πλοῖα τοῦ στόλου μας ἔπερναν τὸ θλιβερὸ καὶ ὑπερήφανο δρόμο τῆς ἐξορίας. Καὶ ὅταν πᾶς ἐκεῖ μακριὰ στὸ πέλαγος, ὅταν εἶχε χαθῇ καὶ τὸ τελευταῖο Ἑλληνικὸ βουνό, παρακαλουθήσαμε τὶς ἀγωνιώδεις στιγμὲς, ἀκούσαμεν ἓνα πρωτὶ τὴν τελευταία φωνὴ τῆς Ἑλευθέρας Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν ραδιοφωνικὸ σταθμὸ Ἀθηνῶν. Μὰς ἔλεγε: «Ἑλληνες, οἱ Γερμανοὶ ἔρχονται! Σφίξτε τώρα τὴν καρδίαν σας καὶ κλειστε μέσα τὴν Ἑλλάδα».

Τὰ μάτια μας ποῦ δάκρυζαν μόνον ἀπὸ νίκες, ἐκείνη τὴ στιγμὴ στράφηκαν πρὸς τὰ πίσω καὶ ὠραματίσθησαν αὐτὸ ποῦ σήμερα δὲν φαίνεται νὰ εἶναι μακριά.

Ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ σταθμὸς ἔπαυσε ν' ἀνήκῃ στὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ οἱ Ἑλληνικὲς καρδιὲς δὲν ἔπαυσαν ν' ἀνήκουν σ' αὐτήν. Ἐκεῖνοι ποῦ πέρανε τὸ δρόμο τῆς ἐξορίας φέρνανε μαζί τους τὴν φωνὴ τῆς Ἑλευθερίας.

Οἱ κατακτηταὶ ἤμποροιν νὰ υποχρεώσουν τοὺς μάρτυρας ποῦ ζοῦν στὴν Ἑλλάδα νὰ σιωποῦν, ἀλλὰ τὴν φωνὴν τὴν Ἑλληνικὴν θὰ τὴν ἀκοῦνε ἀπὸ μᾶς.

Ἐμᾶς ποῦ μᾶς φιλοξενοῦνε οἱ χώρες τῶν Ἑλευθέρων ἀν-

θρώπων. Χῶρες, ὅπως εἶναι αὐτὴ ποῦ πατῶ τώρα, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία σᾶς ὁμιλῶ.

Ἡ φωνὴ μας ὅσο καὶ ἂν τρέμῃ ἀπὸ τὴ συγκίνησι, γιατί ἀπευθύνεται πρὸς σᾶς ποῦ θεωροῦμε μάρτυρας τῆς ἰδέας γιὰ τὴν ὁποία ἐδῶ ἔχουμε ὅλα τὰ μέσα νὰ πολεμήσουμε, θὰ εἶναι γιὰ μισητοὺς κατακτητὰς ἢ φωνὴ ποῦ θὰ τοὺς θυμίζει ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδικήσεως δὲν εἶναι μακριά. Ἡ φωνὴ αὐτὴ δὲν θὰ ὑποταχθῇ ποτέ. Θὰ μεταφέρεται σὰν λάβαρο ἱερὸ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ θὰ τὴν ἀκούετε νὰ πλησιάζῃ.

Δύο χρόνια καὶ πλέον ἔχουν περάσῃ ἀπὸ τότε ποῦ βρίσκομαι μακριὰ τῆς Ἑλλάδος. Χρόνια ποῦ πέρασαν μὲ ἀνυπομονήσιν καὶ πολλὰς ἀπογοητεύσεις. Ἀλλὰ τώρα ἀπὸ παντοῦ ρ. δίδει ἡ αὐγὴ, λίγη ἀκόμη ὑπομονὴ χρειάζεται ἀπὸ σᾶς. Ἡ ἐκδίκησις εἶναι καθ' ὁδόν. Πλησιάζει. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ βλέπετε.

Δὲν ὁμιλῶ ἔτσι γιὰ νὰ σᾶς δώσω θάρρος. Ξεύρω πολὺ καλὰ ὅτι, αὐτὴ τὴ στιγμὴ ποῦ μὲ ἀκούτε, ἔχετε περισσότερον ἀπὸ μένα. Σᾶς τὸ λέγω, γιατί ἐγὼ βλέπω ἀπὸ κοντὰ τὴν τεράστιαν ἐπίθεσιν ποῦ ἐπιφυλάσσουν οἱ Σύμμαχοί μας κατὰ τοῦ Ἀξονος, ἐπίθεσιν ποῦ στὴν ἐξέλιξιν τῆς θὰ φέρῃ τὴν ἐλευθερίαν στοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Ὅταν ἡ ἐπίθεσις αὐτὴ θὰ γίνῃ πραγματικὴ, τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν θὰ συμμετέχῃ. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς ποῦ ἐυρίσκομεθα ἐδῶ.

Τὸν δρόμον αὐτὸ ποῦ περάσαμε πρὶν δυὸ χρόνια, θὰ τὸν περάσουμε πάλι, ἀλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ ἐκδικηταὶ τῆς ἀναξιοπαθούσης πατρίδος μας.

Δίπλα σ' αὐτὴν τὴν ἐπίθεσιν ποῦ δὲν εἶναι μακριὰ ἐτοιμάζεται ἐδῶ μιὰ ἄλλη ἐπίσης τεραστίαν ἀπὸ τὰ σύμμαχα ἔθνη. Εἶναι αὐτὴ ποῦ ἔχει σκοπὸ νὰ ἐπουλάσῃ ἀμέσως ὅλας τὰς πληγὰς, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ κάθε ἴχνος ποῦ θὰ θυμίζει στὸν Ἑλληνικὸ λαὸ τὴν δυστυχίαν ποῦ πέρασε. Ἐχουν μαζευθῇ ἑκατομμύρια δολλαρίων γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Ὅλα εἶναι ἔτοιμα γιὰ τὴ μεγάλην στιγμὴν.

Γιὰ τὴν στιγμὴ αὐτὴ ζοῦμε. Γι' αὐτὴ ποῦ θὰ ἀκούσουμε μιὰ ἡμέρα ἀπὸ τὸ σταθμὸ τῶν Ἀθηνῶν: «Ἑλληνες, οἱ Γερμανοὶ φεύγουν». Ξεσφίξτε τὴν καρδίαν σας καὶ δώσατε πάλι τὴν Ἑλευθερίαν στὴν Ἑλλάδα μας».

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1945

ΚΑΙ ΑΠΕΥΘΥΝΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙ ΤΗΣ ΓΕΝ. ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Χθές ἐγένετο ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἐπισήμων παρέλασις πρὸ τῆς στήλης τῶν πεσόντων τῶν σχολείων, προσκόπων, ἀλκίμων, Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ.

Ἄπαντες οἱ παρελάσαντες κατεχειροκροτήθησαν, ἰδιαιτέρως δὲ αἱ πολεμικαὶ δυνάμεις.

Πρὸ τῆς παρελάσεως ὁ Διοικητὴς τῆς ἐνταῦθα Ναυτικῆς Βάσεως κ. Σπανίδης ὠμίλησε πρὸς τὴν νεολαίαν ὡς ἑξῆς :

Μαθήτριά καὶ Μαθηταί, Ἑλληνίδες ὁδηγοί, Πρόσκοποι καὶ Ἄλκιμοι.

Αἰσθάνομαι πολὺ βαθεῖα τὴν τιμὴν ποὺ μοῦ ἔκαμε ἡ σεβαστὴ Διοίκησις Ἰονίων Νήσων νὰ μοῦ ἀναθέσῃ σήμερα, νὰ ὁμιλήσω πρὸς σᾶς, τὴν νεότητά τῆς Κερκύρας.

Ξεύρω καλὰ ὅτι σεῖς εἴσθε ἡ εὐπλαστός μᾶζα τοῦ Ἕθνους μας, ἐκείνη ποὺ διψᾷ νὰ μάθῃ καὶ νὰ αἰσθανθῇ καὶ ὅτι ἐπάνω στὴν κατὰκτησι τῶν ἀμολύντων ψυχῶν σας γίνονται πολλὰς φορὲς καὶ σχεδιάζονται ἀγῶνες ἐπικρατήσεως.

Ἡ νεανικὴ σας ὁρμὴ καλύπτει συνήθως τὴν ἀδυναμίαν ἄλλων καὶ ἡ ἀπειρία σας εἶναι τὸ κρυφὸ ὕπλο τους.

Ἄλλ' ἐγὼ θὰ σᾶς ὁμιλήσω ὡς στρατιώτης, καὶ θὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθειαν.

Ὅταν μοῦ εἶπαν ὅτι ἔπρεπε νὰ σᾶς ὁμιλήσω, ἐνίκησα πολλοὺς δισταγμοὺς γιὰ νὰ δεχθῶ τὴν λεπτὴν αὐτὴν ἀποστολήν. Ἐπρεπε νὰ ξεκαθαρίσω τὴ σκέψιν μου καλὰ, νὰ τὴν λευκάνω ὅσο μποροῦσα καὶ νὰ τὴν ἀπαλλάξω ἀπὸ κάθε τι ποὺ δὲν θὰ ἦταν σὲ ἀρμονίᾳ μὲ τὴν σημερινὴν ἱερὰν τελετὴν.

Ἀλλὰ τὸ θέμα ποὺ εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς ὁμιλίας μου εἶναι τόσο καθαρὸ, καὶ τόσο ξεχωριστὸ ἀπὸ τὰ θέματα τῆς καθη-

μερινῆς ζωῆς, ὥστε βρῆκα ὅλη τὴ βοήθειαν ποὺ χρειαζόμουν, μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο.

Ὁ σκοπὸς τῆς συγκεντρώσεώς μας αὐτῆς, ὅπως εἰς αἶμας εἶπαν οἱ καθηγηταί σας, εἶναι τὸ προσκύνημα τοῦ μνημείου τῶν πεσόντων εἰς τοὺς πολέμους γιὰ τὴν Πατρίδα. Ἡ πάλλευκη αὐτὴ μαρμάρινη στήλη ποὺ ἀτενίζετε, συμβολίζει τὴ στιγμὴν αὐτὴ καὶ μὲ τὸ χρῶμα της καὶ μὲ τὴν ἀπλότητά της, τὴν θυσίαν ὅπως ἀκριβῶς εἶναι ἀγνή καὶ χωρὶς κανένα ὕλικὸ ὑπολογισμό.

Καὶ εἶναι ψυχικὴ ἀνάγκη, τὴν ὁποῖαν ἴσως αἰσθανόμεθα περισσότερο ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι, νὰ σταθοῦμε εὐλαβικὰ μπροστὰ στὸ σύμβολο αὐτὸ καὶ σὲ μιὰ ψυχικὴ ἔκστασι νὰ ἀναπολήσουμε Ἐκείνους, τοὺς συντρόφους στὴ μάχῃ ἢ στὸν κοινὸν ἀγῶνα ποὺ ἔδωσαν τὸ πολυτιμώτερον ποὺ ἔχει ὁ ἄνθρωπος, τὴ ζωὴ τους.

Καὶ καλοῦμεν συμπαραστάτας μας στὸ προσκύνημα αὐτὸ Σᾶς τοὺς νέους. Δὲν γνωρίζετε βεβαίως, καὶ εἴθε ποτὲ νὰ μὴ γνωρίσετε, πόσο ὁ πόλεμος εἶναι σκληρὸς. Δὲν ὑποπτεύεσθε καὶ τὴν ψυχικὴ ἀγωνία τῶν ἀνθρώπων ποὺ πολεμοῦν παλεύοντας μὲ τὸ ἔνστικτο ποὺ τοὺς ζητᾷ νὰ ζήσουν, μὲ τὸ ὄραμα τῶν σπιτιῶν τους καὶ τῶν προσφιλῶν τους, καὶ ὅμως προχωροῦν, πολεμοῦν καὶ πέφτουν. Εἶπα ὅτι δὲν γνωρίζετε.

Ἔτσι ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ σᾶς μιλοῦσα, ἐὰν ἡ συγκέντρωσις αὐτὴ καὶ ἡ ὁμιλία μου γίνονταν πρὶν εἴκοσι χρόνια. Ἀλλὰ σήμερα ὅπου ὁ πόλεμος ἐξ ἴσου σκληρὸς ἔφθασε μέσα στὸ σπῆτι μας, σήμερα ποὺ ὅλοι σας σχεδὸν γνωρίσατε τὸν ἀμεῖλικτο βομβαρδισμόν στὰ χρόνια τοῦ πολέμου, νοιώθετε ὅσο καὶ ἐγὼ τὴν ἀνάγκη γιὰ τὸ σημερινὸ προσκύνημα.

Εἶδατε τοὺς γονεῖς σας, τ' ἀδέλφια σας νὰ θάβωνται κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια στίς τραγικὰς νύχτας τῆς κολάσεως καὶ γνωρίσατε τί θὰ πῇ θυσία ζωῆς.

Δὲν θὰ ἔχετε λοιπὸν τὴν ἀθῶα ἀπορία ποὺ εἶχε ἄλλοτε ἡ νεότης, ὅταν ἐκαλεῖτο σὲ προσκύνημα σὰν τὸ σημερινόν. Ἐχετε συνείδησιν ἀπόλυτην, ξέρετε καλὰ, γιατί, ὅταν ἀτενίζῃ κανεὶς τὴν στήλην αὐτὴν, πρέπει νὰ τὴν ἀτενίζει, μὲ δέος καὶ ἱερὰ συγκίνησιν.

Δὲν θὰ ἐχρειάζετο ἴσως καὶ νὰ σᾶς ὁμιλήσω, ἐὰν ἐπρόκειτο μόνο νὰ σᾶς πῶ τὸ σκοπὸν ποὺ ἠλθατε ἐδῶ, ἀλλὰ εἶναι ἀνθρώπινη ἀδυναμία, τίς μέρες αὐτὰς ποὺ γιορτάζονται ἐπέτειοι σὰν τὴν 28ην Ὀκτωβρίου, νὰ μνημονεύουμε μὲ τὸν προφορικὸ λόγον ἐκείνους ποὺ μᾶς ἔδωσαν μὲ τὸ παράδειγμά τους τίς ἀπαιτήσεις ἀνδραγαθίας καὶ θυσίας γιὰ τὴν Πατρίδα.

Τὸ ὅραμα νῆσός σας ἔδωσε μεγάλον φόρον θυσίας καὶ αἵ-

ματος. Πολλές στήλες σάν αὐτὴν θὰ ἐχρειάζοντο γιὰ νὰ γραφοῦν ἀπάνω τὰ ὀνόματα. Ἐκείνων, ποὺ ἔχασαν τὴ ζωὴ τους στὴν ξηρὰ καὶ στὴ θάλασσα, εἴτε πολεμῶντας στὸ μέτωπο, εἴτε δεχόμενοι τὰ ἀπάνθρωπα χτυπήματα μέσα στὰς πόλεις καὶ τὰ χωριά.

Πολλοὶ θὰ πέθαναν μὲ τὸ ὄραμα τῆς πεντάμορφης Κέρκυρας, μακρὰ της, στίς ἀπέραντες θάλασσες ἢ στίς ἀπομεμακρυσμένες χώρες.

Θὰ ἤθελα νὰ ἡμποροῦσα σήμερα νὰ ἀπήγγελα τὰ τιμημένα ὀνόματά τους. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ σὰς θὰ σήκωναν ὑπερήφανα τὸ κεφάλι γιατί θὰ ἦταν οἱ γονεῖς σας, τ' ἀδέλφια σας. Ἀλλ' ἂν αὐτὸ δὲν τὸ κατῴρθωσα, ὅπως τὸ ἤθελα, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐμποδίσω τὴ σκέψι σας, ἡρεμὴ ἀπαλή, νὰ φτερουγίσῃ μὲ κατανυγὴ καὶ ἀγάπη γύρω ἀπὸ τὴ μορφὴ τους.

Ἐχουν ἀνάγκη τῆς εὐγνωμοσύνης σας καὶ τῆς ἀγάπης σας. Γιατί Ἐκεῖνοι ἐδίδαξαν τὴν ἀλληλεγγύη καὶ τὴν ἀγάπη μὲ τὴν θυσία τῆς ζωῆς των γιὰ μᾶς.

Γιὰ νὰ θυσιάσῃ κανεὶς τὴ ζωὴ του πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὴν Πατρίδα του, τὰ νερά της, τοὺς κάμπους της, τὸν οὐρανὸ της καὶ μέσα σ' αὐτὴν τὴν εἰκόνα, τοὺς δικούς του, τοὺς φίλους του, τοὺς συμπατριῶτας του.

Ἀλλοίως, δὲν θυσιάζει τίποτα. Αὐτὸ τοῦλάχιστον μοῦ τὸ δίδαξε ὁ πόλεμος. Ἡμπορῶ νὰ σὰς διαβεβαιώσω ἐάν μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ εἶμαι ἔτσι κατηγορηματικός, ὅτι καμμιά ἄλλη δύναμη δὲν εἶναι ἰσχυρότερη καὶ καμμιά ἄλλη δὲν βοηθᾷ περισσότερο, γιὰ νὰ βαδίσῃ κανεὶς ἡρεμὸς πρὸς τὸ θάνατο σὲ μιὰ κρίσιμη στιγμή.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι ἂν τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς ἀγῶνος ἐξηρτᾷτο μόνον ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν ἐλαττωμένο τὸ αἶσθημα αὐτὸ, οὐδέποτε ἡ νίκη θὰ ἐκερδίζετο καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ τελευταίου πολέμου, αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους θὰ ὑπερίσχυαν.

Τὴν εὐγνωμοσύνη λοιπὸν αὐτὴν ποὺ σὲ κάθε εὐκαιρία πρέπει νὰ δείχνουμε πρὸς τοὺς ὑπὲρ Πατρίδος πεσόντας, θὰ τὴν ἐξωτερικεύσετε σήμερα διὰ τῆς παρελάσεως ἐνώπιον τῆς συμβολικῆς στήλης.

Ὁ στρατὸς καὶ τὸ ναυτικὸν ποὺ περιβάλλουν τὸ μνημεῖον, συμβολίζουν τοὺς ἀκοίμητους φρουροὺς τοῦ ἔργου τοῦ ὁποῖον Ἐκεῖνοι ἐδημιούργησαν, οἱ δὲ μᾶθηταί τῆς τιμητικῆς φρουρᾶς, τὴν ὑπόσχεσιν διὰ τὸ μέλλον.

Τὸ ὥραϊον αὐτὸ σύμπλεγμα δὲν πρέπει ποτὲ νὰ σβύσῃ ἀπὸ τὰ μάτια σας. Εἶναι τὸ πλέον δίκαιον καὶ ἀρμονικόν καὶ ὅσο

ὑπάρχει, ποτὲ κανέναν κίνδυνον δὲν θὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν χώρα μας.

Τὸ καθήκον ὁμῶς καὶ αἱ ὑποχρεώσεις μας πρὸς τοὺς πεσόντας δὲν ἀρχίζουν καὶ σταματοῦν μὲ τὴν παρέλασιν. Πρέπει πάντοτε καὶ παντοῦ ὅπου εὐρίσκεισθε νὰ τοὺς τιμᾶτε, διὰ τοῦ σεβασμοῦ σας καὶ τῆς ἀγάπης σας πρὸς τὸ μεγάλο οἰκοδόμημα ποὺ ἔκτισαν καὶ ποτὲ νὰ μὴ φανῇτε ἀνάξιοι αὐτοῦ.

Ἡ πατρίς μας οὐδέποτε ἀπέβλεψε εἰς κατακτήσεις. Ἀγωνίζεται ἐπὶ αἰῶνας διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὰ ἰδικά της ἐδάφη.

Χωρὶς λοιπὸν δισταγμούς, μὲ πλήρη καὶ ἀπόλυτη ὁμοφωνία πρὸς τὰ ἰδεώδη ποὺ ἀνέπτυξε ὁ πόλεμος, ἡμπορεῖτε νὰ θεωρῇτε τοὺς ἀγῶνας μας ἱεροὺς καὶ ἐκείνους ποὺ ἐθυσιάσθησαν δι' αὐτοὺς ἢ θὰ θυσιάσθουν, ἐθνικοὺς ἥρωας καὶ ἀγωνιστὰς διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ πατρίς μας ἂν καὶ μικρὰ εἰς ἔκτασιν καὶ πληθυσμόν, ἡγωνίσθη διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἐθνῶν ποὺ πιστεύουν εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἡ ἀντίστασις αὐτῆς εἶχε παγκόσμια ἀπήχηση. Δὲν θὰ διστάσῃ, ἐὰν τοῦτο χρειασθῇ, νὰ ἀγωνισθῇ γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ δικαίου της καὶ ὁ ἀγὼν αὐτῆς θὰ ἔχῃ πάλι παγκόσμια ἀπήχηση γιατί εἶναι ἀγὼν δίκαιος.

Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἄρχισαν οἱ πρόγονοί μας ἑκατὸν εἴκοσι χρόνια πρὶν καὶ ὁ ὁποῖος πρέπει, ἂν πρόκειται ὁ κόσμος αὐτὸς νὰ κυβερνηθῇ μὲ δικαιοσύνη, νὰ τελειώσῃ καὶ ὁλοκληρωθῇ τώρα.

Ἡ θέσις ἡ δική σας, στὸ ἐθνικὸ αὐτὸ ζήτημα, εἶναι σαφής. Σὰς τὴν εἶπα πρὸ ὀλίγου: Φανῆτε ἄξιοι συνεχισταὶ τοῦ ἔργου ποὺ ἄρχισαν στὸ πεδίο τῆς μάχης Ἐκεῖνοι καὶ περνῶντας μπρὸς ἀπὸ τὸ μνημεῖο τους ὑποσχεθῆτε το.

Αἱ ψυχαὶ των θὰ σκιρτήσουν ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ Σεῖς θὰ αἰσθανθῇ ἕνα αἶσθημα ἀνακουφίσεως, σὰν ἐκεῖνο ποὺ δοκιμάζει κανεὶς πάντα, σάν ἐκτελῇ τὸ καθήκον του.

Παρελάσατε μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, εὐθυτενεῖς, μὲ βλέμμα ἡρεμο, ἀλλὰ ἀποφασιστικό, γιὰ νὰ διαλύσετε κάθε ὑπουλὴ ἀμβολία. Παρελάσατε σάν γνήσια Ἑλληνόπουλα, ὑπερήφανα γιὰ τὸ ὄνομά σας αὐτό, ποὺ περικλείει κάθε τι ἀγνὸ καὶ ὥραϊο ποὺ ὑπάρχει.

Σὰς καλῶ τώρα πρὶν ψάλλετε ὅλοι μαζί τὸν Ἑθνικὸ μας ὕμνο, νὰ ζητωκραυγάσετε μαζί μου. Καλῶ ὅλους ποὺ ἦλθαν νὰ τιμῇσουν τὴν τελετὴν αὐτὴν.

Ζητῶν οἱ μεγάλοι νεκροὶ μας.
Ζητῶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.
Ζητῶ τὴν Πατρίδα τῆς Ἑλλάδος.

ΕΚ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ "ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ," ΗΜΕΡ. 30 ΚΑΙ 31 ΜΑΪΟΥ 1946

«Προχθες κατά την άπονομήν παρασήμου εις τὰς εἰκο-
γενείας τοῦ Πλωτάρχου Ἀρλιώτη καὶ τοῦ Ὑποπλοιάρχου
Μανιαρίζη, πεσόντων ἡρωϊκῶς κατὰ τὸν βομβαρδισμόν
τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ μαί. «Υἷδρα» ἀπὸ Γερμανικά αερο-
πλάνα, ὁ Ναυτικός Διοικητὴς κ. Σπανίδης ἐν μέσῳ κατα-
φανοῦς συγκινήσεως ἐξεφώνησεν τὸν κάτωθι ὑπέροχον
λόγον:»

Τὰ παράσημα τὰ ὁποῖα θὰ ἀπονεμηθῶν, συμβολίζουν τὴν ἀπέραντον εὐγνωμοσύνην τῆς Πατρίδος μας καὶ ἀποτελοῦν τὴν ὠραιότεραν ἀναγνώρισιν τῆς θυσίας, διότι ὁ ἀπλοὺς καὶ ἀπέριτος αὐτὸς σταυρὸς ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον θὰ κοσμήσῃ τὰ στή-
θη τῶν εὐγενῶν, εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε τι τοῦ ὕλικόν,
καὶ δὲν συνοδεύεται παρὰ μόνον ἀπὸ τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν
βαθεῖαν ἐκτίμησιν ὧν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἔθυσίασαν τὴν πολύτιμον
ζωὴν των οἱ συνάδελφοί μας, δὲν ὑπῆρξε πόλεμος διὰ νὰ κα-
τακτηθοῦν ἐδάφη ἢ νὰ ἱκανοποιηθοῦν φιλοδοξίαι· ὑπῆρξε πό-
λεμος διὰ νὰ κατακτηθῇ ἡ ἀνθρώπινη ἐλευθερία. Δὲν ὑπῆρξε
πόλεμος Ἕθνους ἐναντίον Ἕθνους. Ἀλλὰ τῶν σεβομένων καὶ
πιστευόντων εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἀνθρώπων κατὰ τῶν περιφρο-
νούντων καὶ ποδοπατούντων αὐτήν. Δι' αὐτὸ ὅχι μόνον τῶν Ἑλ-
λῆνων ἀλλὰ ὁλοκλήρου τῆς ἐλευθερίας ἀνθρωπότητος τὴν σιγι-
μὴν ταύτην αἱ καρδίαι εὐρίσκονται μαζὺ μας, παλλόμεναι με-
τὸν ἴδιον παλμὸν καὶ περιβάλλουσαι μετ' ὁμοθυμῆν τὴν συγκινητι-
κὴν αὐτὴν τελετὴν.

Οἱ δύο τιμώμενοι ἥρωες δὲν ὑπῆρξαν πολεμισταὶ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐπάλξεις, ἀλλὰ πολεμιστὰι τῶν ἄνευ συνόρων καὶ ὁρίων ἐδαφῶν, ὅπου μὲ πείσμα ἄνευ προηγουμένου καὶ ἐν μέσῳ τῆς πλέον ἀπεριγράπτου κατὰστροφῆς, διεξεδικεῖτο ἡ Νίκη καὶ αὐτὴ θὰ ἐχάραζε τὴν νέαν ὁδὸν ποῦ θὰ ἡκολούθει σύσσωμος ἡ ἀνθρωπότης, εἴτε πρὸς τὰ ἐλεύθερα ἰδεώδη, εἴτε πρὸς τὴν στυγνὴν βίαν καὶ τὴν ἐπιβολὴν ὑπόπτων καὶ σκοτεινῶν κοσμοθεωριῶν.

Ἡ τιμὴ τῆς θυσίας ἀνήκει βέβαια εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ ἐκλεκτοί, ἀλλὰ ἡ θυσία διεκδικεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὧσων ἡ τιμή, ἡ πατρὶς καὶ ἡ ζωὴ, διήλθε τὴν πλέον σκληρὰν δοκιμασίαν, κατὰ τὰ ἔτη τοῦ πολέμου.

Αὕτη εἶναι ἡ πραγματικὴ ἔννοια τῆς σημερινῆς παρασημοφορίας καὶ θὰ ἤθελα πρὶν παραδώσω τὰ τιμημένα αὐτὰ παράσημα, νὰ ὁραματισθῶμεν ὅλοι μαζὺ τὴν τελευταίαν σκηνὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβε χώραν ἡ ὑπερτάτη θυσία. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ τὴν περιγράψω. Εἶναι ἀνάγκη εἰς τοιαύτας στιγμὰς νὰ προσεγγίξῃ κανεὶς μετ' οὗτος ὀφθαλμοῦς τῆς ψυχῆς, τὴν μεγαλειώδη καὶ τραγικὴν σκηνήν, εἰς τὴν ὅποian ἡ ἰδέα κυριαρχεῖ τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ σώματος καὶ ἐξαγνίζει τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερίαν.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι τὰ συναισθηματά σας, ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν θὰ μεταπέσουν εἰς τὸ δέος καὶ ἀπὸ τὸ δέος εἰς τὸν πλέον ἔντονον θαυμασμόν καὶ ἡ σημερινὴ μουσικαγωγία θὰ χαραχθῇ βαθειά εἰς τὴν ψυχὴν σας, ἰδίως εἰς ὅσους εἶξ ὤμων δὲν ἔχετε ἀκόμη γνωρίσει τὸν πόλεμον, ἐκεῖ ὅπου εἶναι περισσότερον σκληρός, ὅπως εἶναι ὁ πόλεμος κατὰ θάλασσαν.

Ἦτο ἡ 22 Ἀπριλίου 1941. Αἱ τελευταῖαι ἐλπίδες σωτηρίας τῆς ἀνατολικῆς πατρίδος μας εἶχον πρὸ πολλοῦ δώσει τὴν θέσμητον καὶ τὴν ἀναισθητικὴν ἀποχώρησιν πρὸς Νότον καὶ ἡ πλήρης καταρρέουσα ἔβαινε μὲ ταχύτατον ρυθμόν. Ὁ Στρατός

μας, ὁ ἐπὶ ἐξάμηνον ὑπερήφανος ὑπερασπιστὴς τοῦ ἐδάφους μας, οὐσιαστικῶς εἶχε διαλυθῇ. Ἡ συμμαχικὴ ἀεροπορία εἶχε ἀπωλέσει τὰ ἀεροδρόμιά της καὶ ὁ οὐρανὸς ἦτο σχεδὸν εἰς τὴν πλήρη διάθεσιν τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας. Σμήνη βομβαρδιστικῶν περιῖπαντο καὶ ἔφερον τὴν καταστροφὴν παντοῦ. Κάθε τι κινούμενον ἐβάλλετο ὑπὸ ἰσχυρῶν δυνάμεων ἀεροπορίας καὶ πᾶσα συγκοινωνία ἀπὸ ξηρᾶς παρέλυε. Ἐχθρικοὶ ὅμως στολὸς δὲν ὑπῆρχε. Πλοῖα μὲ πολὺτιμα φορτία ξύψυχα καὶ ἄψυχα, Ἑλληνικά καὶ Συμμαχικά, ὑπῆρχον ἀκόμη καὶ ἔπρεπε νὰ σωθοῦν. Ἐπρεπε νὰ προστατευθοῦν ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Στόλον, ἔστω καὶ τελείως ἀκάλυπτον ἀπὸ ἀέρος, ἔστω καὶ ἂν αἱ μοιραῖαι θυσίαι θὰ ἦσαν μεγάλαι. Ἐν ἐκ τῶν πλοίων αὐτῶν ποῦ ἀνέλαβε τὴν προστασίαν τῶν νηοπομπῶν, ἦτο καὶ τὸ Ἀντιτορπιλικὸν «ΥΔΡΑ». Τὸ πλήρωμά του ἄυπνον ἀπὸ ἡμερῶν, ἀντιμετωπίζον νύκτα καὶ ἡμέραν τὴν ἐχθρικὴν ἀεροπορίαν, ἵστατο εἰς τὰς θέσεις του μὲ σφιγμένους τοὺς ὀδόντας, πρὸ τοῦ θεάματος τῆς καταστρεφομένης πατρίδος του. Ἐβαλλε μὲ λύσσαν κατὰ παντὸς ἐπιτιθεμένου, ἐτροφοδοτεῖ τοὺς λέβητάς του μέχρι σημείου ἐκκρήξεως, διὰ νὰ εὐρίσκεται παντοῦ ὅπου τὰ πλοῖα εἶχαν ἀνάγκη τῆς προστασίας του. Ἄλλοι ἔσπειρε τὴν καταστροφὴν καὶ ἄλλοι ἐνεθάρρυνε μὲ τὴν ὀρμητικότητά του, ὅσους ἐλύγιζα νὰπὸ τὸ ὄραμα τοῦ θανάτου. Λίγες φορὲς Ἑλληνικὴ Σημαία ἐκυμάτιζε στὸν ἰσιὸ πολεμικοῦ πλοίου ποῖο ὑπερήφανη, λίγες φορὲς μὲ τὸ διάβα της μετέδωσε τόση πίστη καὶ θάρρος.

Στὴ μοιραία ἐπίθεσι, 35 ἐχθρικά ἀεροπλάνα μαζεύτηκαν γιὰ νὰ φέρουν τὸ ἀποτέλεσμα. Στόλος ἀπὸ καταδρομικά θὰ χρειαζόνταν λιγώτερα γιὰ νὰ καταστραφῇ. Ἀλλὰ ἡ λύσσα τοῦ ἐχθροῦ μπρὸς στοῦ ὀγέρωχο καράβι, ποῦ ἔπαιζε μὲ τὸν θάνατο, ἦταν μεγάλη. Καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ ἐχθροῦ ὑπέκυψε. Ἐκαμε τὸν ἀγῶνα ἄνισον. Ἔστειλε κατὰ τῆς «ΥΔΡΑΣ» δεκαπλάσιαν δύναμιν γιὰ νὰ τὴν καταβάλλῃ. Καὶ τὸ κατῴρωσε. Ἀλλὰ ἡ «ΥΔΡΑ» κατερράκωσε τὴν Γερμανικὴν ὑπεροψίαν.

Αἱ βόμβαι κατὰ δεκάδας ἔπιπτον πέριξ καὶ ἐπὶ τοῦ σκάφους· ὁ πολυβολισμὸς χωρὶς ἀντίσταση καὶ χωρὶς διάκριση σκόρπιζε τὸ θάνατο στοὺς ὑπερασπιστὰς τοῦ τιμημένου πλοίου, πάνω στὴ γέφυρα, στὰ κανόνια, στὰ καταστρώματα. Ἐκ τῶν πρώτων φονεύεται ὁ Κυβερνήτης, μετὰ ὁ Ὑπαρχος, οἱ ὁμοχειρίες τῶν πυροβόλων τίθενται ἐκτὸς μάχης ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ τὰ ρήγματα εἰς τὰς πλευρὰς ἀκινητοῦν τὰς μηχανὰς καὶ ἀφίνουν τὰ ὕδατα νὰ εἰσρεύσουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πλοίου.

Ὅταν διατάσσεται ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ πλοίου, ὅταν καιρῶς βληθὲν ἤρχισε νὰ βυθίζεται, ὅσοι δὲν εἶχαν τραυματισθεῖ πέρνουν στὰ χέρια τοὺς τραυματίας καὶ ρίπτονται στὴ θάλασσα. Μιὰ ὁλόστομος ζητωκραυγὴ ἀκούγεται ἀπὸ τοὺς κολυμβῶντας ὅταν ἡ «ΥΔΡΑ» μὲ τὴν πρῶραν ἀνυψωμένην ἐξηφανίσθη βραδέως ὑπὸ τὸ ὕδωρ συμπαρασύρουσα τὰ τιμημένα κορμιά ποῦ ὑπερήσπιζαν τὸ δοξασμένο καράβι μέχρι τελευταίας πνοῆς.

«Ζήτω ἡ ΥΔΡΑ». Ὁ ἀντίλαλος τῆς ζητωκραυγῆς αὐτῆς μέσα ἀπὸ τὴν ματωμένη θάλασσα δὲν ἔσβυσε καὶ οὔτε θὰ οβύσῃ. Κρατήθηκε στ' αὐτιά αὐτῶν ποῦ συνέχισαν τὸν ἀγῶνα καὶ ἐκδικήθηκαν τὸ χαμὸ τῆς «ΥΔΡΑΣ», κρατήθηκε στὴν ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων, καὶ θὰ ἀκούγεται καὶ εἰς τὸ μέλλον, ὅν παρasti ἀνάγκη, σὰν πολεμικὴ ἡχὼ ποῦ θὰ συνοδεύῃ τὰ ἀτίθασσα πλοῖα τοῦ Β. Ναυτικοῦ ὅταν θὰ ὑπερασπίζουσιν τίς Ἑλληνικὲς ἢ Συμμαχικὰς θάλασσας.

Αὐτὸ ἦτο τὸ τέλος τῆς «ΥΔΡΑΣ». Στὸ καράβι αὐτὸ ἔδωσαν νεῦρα καὶ καρδιὰ τὸ δοξασμένο πλήρωμα της. Τὸ μισὸ πλήρωμα χάθηκε μαζὶ του. Ὁ Κυβερνήτης ἔπεσε στὴ γέφυρα, ὁ Ὑπαρχος ἐνῶ ὀδηγοῦσε τὸ ἄγημα μάχης, ὁ ΑΡΛΙΩΤΗΣ ἐνῶ διηύθυνε τὸ πῦρ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν ἀεροπλάνων καὶ ὁ ΜΑΝΙΑΡΙΖΗΣ, μὲ τὸ χειρουργικὸ σάκκο στὰ χέρια.

Αὐτὴν τὴν κληρονομίαν ἀφῆκαν οἱ ἥρωες τῆς ΥΔΡΑΣ. Βαρεῖαν κληρονομίαν δι' ὅλους μας, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι μετὰ τὸ Narvik καὶ τὸ La—Plata εἶναι τὸ τρίτον ἔπεισόδιον τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου ποῦ ἐγέννησε μικρὰν μὲν ἀλλ' ἐπίμονον ἀμφιβολίαν εἰς τὴν γερμανικὴν σκέψιν καὶ θὰ ἐκλόνισε τὴν πεποίθησιν τῶν Γερμανῶν καὶ θὰ τοὺς ἔκαμε νὰ σκεφθοῦν ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ περιφρονοῦν τοιοῦτους ἀντιπάλους.

Αἱ οἰκογένειαι τῶν ΑΡΛΙΩΤΗ καὶ ΜΑΝΙΑΡΙΖΗ πρέπει νὰ εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὰ τέκνα των, ὅπως εἶναι ὑπερήφανος ὅλη ἡ Κέρκυρα διὰ τοὺς βλαστοὺς της αὐτοὺς.

Καὶ ἄλλοτε, ὅταν μοῦ ἐδόθη εὐκαιρία, σὰς εἶπον ὅτι εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἡ Κέρκυρα ἔδωσε μεγάλον ποσοστὸν εἰς αἷμα εἰς τὸ Ναυτικόν. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν, ποῦ εὐρίσκονται σήμερον οἱ ΑΡΛΙΩΤΗ καὶ ΜΑΝΙΑΡΙΖΗ, ἐὰν τεχνικοὶ λόγοι δὲν τὸ ἡμπόδιζον, θὰ ἔπρεπε νὰ εὐρίσκωνται σήμερον δεκάδες Κερκυραϊκῶν οἰκογενειῶν αἱ ὅποιαι ἀπώλεσαν προσφιλεῖς τῶν τέκνα εἰς τὸν ἐπικὸν ἀγῶνα τοῦ Ναυτικοῦ μας.

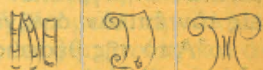
Ἀπὸ τῆς θέρσεώς μου ταύτης, στρέφω καὶ μετ' ἐμοῦ ὁλόκληρον τὸ Ναυτικόν καὶ ἡ Ἑλλάς, εὐλαβικά τὰ βλέμματα πρὸς

τὰ τιμημένα χωριά τῆς Κερκύρας καὶ τὰ ἀπομεμακρυσμένα ὀρμητήριά της ἀπὸ τὰ ὁποῖα ξεπήδησαν τέσσα παλληκάρια καὶ τέτοιες γερές ψυχές σ' ἓνα τιτάνειο ἀγῶνα ποῦ κάλυψε ὅλες τὶς θάλασσες ἀπὸ τῇ μιᾷ ἄκρῃ τῆς γῆς ὡς τὴν ἄλλῃ.

Ὡς Ναυτικὸς Διοικητὴς ΚΕΡΚΥΡΑΣ παρακαλῶ τοὺς συγγενεῖς τῶν Πλωτάρχου ΑΡΛΙΩΤΗ καὶ Ὑποπλοιάρχου ΜΑΝΙΑΡΙΖΗ νὰ δεχθοῦν τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια, ὡς καὶ ὀλοκλήρου τοῦ Ναυτικοῦ, διὰ τὸν πολεμικὸν σταυρὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἡ πατρίς εὐγνωμογούσα, τιμᾷ σήμερον τοὺς δύο γενναίους ὑπερασπιστάς της.

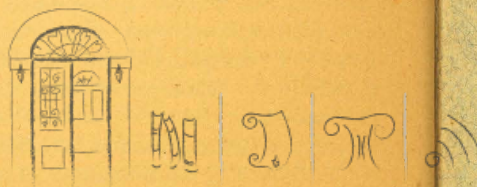
Συγχαρητήρια

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΤΥΠ. Ε. Γ. ΒΛΑΧΟΥ - ΚΕΡΚΥΡΑ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

**ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ**